

Till statsrådet Berit Andnor

Genom beslut vid regeringssammanträde den 11 oktober 2001 bemyndigade regeringen dåvarande statsrådet i socialdepartementet Ingela Thalén att tillkalla en delegation med uppdrag att se över och arbeta med frågor om barns rätt till en stimulerande, trygg och säker uppväxtmiljö. (dir. 2001:79)

Delegationen hade i uppdrag att kartlägga vilka skador och olycksfall som drabbar barn och ungdomar samt vilka barn och ungdomar som drabbas med hänsyn till ålder, kön och bostadsform. Delegationen skulle vidare arbeta för att höja medvetenheten om metoder för skadeförebyggande åtgärder samt förbättra samarbetet mellan olika aktörer på nationell och lokal nivå. Det låg också i delegationens uppdrag att lämna förslag till förbättringar när det gäller statistik och annan kunskapsinhämtning samt överväga förändringar av lagstiftningen för att stärka barns och ungdomars skydd och säkerhet. Delegationen skulle vidare finna former för hur barn och ungdomar kan involveras i det lokala förebyggande arbetet för att ta till vara deras synpunkter på hur detta arbete kan bedrivas. Delegationen skulle även utreda vilken myndighet som i framtiden bör ha det övergripande ansvaret för barns säkerhetsfrågorna och frågorna om barns lek- och utemiljö.

Delegationen har också haft det samordnande myndighetsansvaret för barns och ungas säkerhet.

Delegationens arbete ska vara slutfört senast den 31 december 2003. I kapitel 1 lämnas en kortfattad redogörelse för utredningsuppdraget samt arbetet med detta. Direktiven till utredningen (dir. 2001:79) redovisas i bilaga 1.

Den 30 november 2001 förordnade statsrådet Ingela Thalén statssekreterare Agneta Karlsson till ordförande i delegationen.

Den 30 november 2001 förordnades som ledamöter i delegationen professor Ragnar Andersson, Karlstads universitet representerande Statens räddningsverk, enhetschef Ingvar Enqvist, Elsäkerhetsverket,

avdelningsdirektör Gudrun Eriksson, Statens folkhälsoinstitut, samhällsvetare Susanne Fahlgren, Banverket, undervisningsråd Anna-Lena Olsson, Statens skolverk (fr.o.m. 2003-03-01 Myndigheten för skolutveckling), enhetschef Jan Sjögren, Konsumentverket, expert Iréne Tallhage Lönn, Boverket och trafiksäkerhetsdirektör Claes Tingvall, Vägverket. Den 15 september 2003 förordnades jurist Ulrika Lindmark, Skolverket som ledamot i delegationen.

Den 30 november 2001 förordnades som sakkunniga i delegationen studerande Marcus Bjerling, departementssekreterare Gudrun Dahlberg, Justitiedepartementet (fr.o.m. 2003-01-01 Utbildningsdepartementet), departementssekreterare Lars Darin, Näringsdepartementet, studerande Maria Dréme, departementsråd Björn Dufva (t.o.m. 2002-08-01) Miljödepartementet, brandingenjör Thord Eriksson (fr.o.m. 2002-05-07) Svenska Kommunförbundet, departementssekreterare Sören Kindlund, Socialdepartementet, medlemssekreterare Nic Nilsson, IPA-Sweden (Barns rätt till lek), barnombudsman Lena Nyberg, Barnombudsmannen, departementssekreterare Anna Sanell (fr.o.m. 2002-08-01), Miljödepartementet, departementssekreterare Margareta Wiman, Utbildningsdepartementet.

Den 2 maj 2002 förordnades som experter i delegationen professor Pia Björklid, professor Ulf Björnstig, professor Staffan Janson och docent Lucie Laflamme. Den 1 september 2003 anställdes Gun Neuman som juridisk expert i delegationen.

Vidare har delegationen till sig knutit 4 referensgrupper bestående av representanter för barn och ungdom, frivilligorganisationer samt aktörer för områdena barns utemiljö och skaderegistrering.

Som huvudsekreterare i delegationen tjänstgör sedan den 1 november 2001 generalsekreterare Bodil Långberg, som sekreterare sedan den 1 januari 2002 utredare Marie Hasselberg och barnsjuksköterska Kaj Sundström och sedan den 1 februari 2002 utredare Elisabeth Aldenberg. Delegationens assistent på deltid är Kerstin Sahlin.

Delegationen lämnade den 28 februari 2003 delbetänkandet "Barns rätt till säkra och utvecklande miljöer. Framtida huvudman." (SOU 2003:19).

Delegationen har gett ut rapporterna "Sociala skillnader i skaderisker. En rapport om den socioekonomiska fördelningen av skador bland barn och ungdomar i Sverige" (SOU 2002:68), "Barns skador i Sverige. Barnskadeatlas med frekvenser och trender på nationell, läns- och kommunnivå 1987–2000" (SOU 2002:99), "Två läsår bland 10–15 åringar i Stockholms län. Inblick i skademönster, skademörsamlingar och skolliv" (SOU 2003:79). Vidare har delegationen

gett ut rapporterna "Närmiljö och skaderisk bland barn och unga – en kunskapssammanställning" samt i samarbete med Svenska Kommunförbundet "Bra barnsäkerhet".

Till betänkandet fogas enskilda särskilda yttranden av Thord Eriksson och Margaretha Wiman.

Delegationen vill uttrycka ett varmt tack till myndigheter, forskargrupper och enskilda personer som på olika sätt bidragit i vårt arbete.

Barnsäkerhetsdelegationen får härmed överlämna sitt slutbetänkande "Från barnolycksfall till barns rätt till säkerhet och utveckling" (SOU 2003:127).

Stockholm december 2003

Agneta Karlsson

Ragnar Andersson

Irène Tallhage Lönn

Ingvar Enqvist

Anna-Lena Olsson

Gudrun Eriksson

Jan Sjögren

Susanne Fahlgren

Claes Tingvall

Ulrika Lindmark

/Bodil Långberg

Elisabeth Aldenberg

Marie Hasselberg

Kaj Sundström

Innehåll

Förkortningar	17
Sammanfattning	21
Summary	47
Författningsförslag	77
1 Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100)	77
2 Förslag till lag om ändring i arbetsmiljöförordningen (1977:1166).....	78
3 Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10)	79
1 Delegationens uppdrag och dess genomförande	81
1.1 Delegationens uppdrag.....	81
1.2 Delegationens arbete	82
2 Barns rätt till säkerhet och utveckling	89
2.1 Barnkonventionen en plattform för arbetet.....	89
2.2 Hur har samhällets syn på barn och ungdomar förändrats?	90
2.3 Ett breddat barnsäkerhetsbegrepp	92
2.3.1 Skador – ett hot mot barns liv och hälsa	92
2.3.2 Hur bedöms en skadas allvarlighetsgrad?	93
2.3.3 Säkerhet och utveckling är varandras förutsättningar	95
2.3.4 Vardagens utemiljö är utvecklingsmiljö	95
2.3.5 Lek, rörelsefrihet och trygghet – nyckelord för utveckling.....	96

3	Det framtida arbetet med säkerhet och utveckling.....	99
3.1	Barnsäkerhetsdelegationens vision.....	99
3.2	Utgångspunkter för det framtida arbetet	100
3.3	Det framtida arbetets innehåll.....	102
3.3.1	Samordning av arbetet ger bättre effekt	103
3.3.2	Kunskapsutveckling och kunskapsuppbyggnad.....	107
3.3.3	Metodutveckling	109
3.3.4	Information, opinionsbildning och utbildning	110
3.4	Angelägna områden och grupper	111
3.4.1	Hur kan vi minska sociala skillnader i skaderisker bland barn och ungdomar?	111
3.4.2	Placera den sociala fördelningen av skador på agendan	112
3.4.3	Säkerhetsfrämjande arbete bland ungdomar	112
3.4.4	Skador i olika typer av bostäder och bostadsområden	114
3.5	Nya arbetssätt.....	115
3.5.1	Barns och ungas inflytande.....	115
3.5.2	Varje skada som leder till dödsfall ska utredas.....	116
3.6	Områden där det nationella ansvaret bör tydliggöras.....	118
3.6.1	Folkhälsoinstitutet bör utveckla det förebyggande arbetet när det gäller idrottsskador	119
3.6.2	Boverket huvudman för utvecklingsarbete kring säkra och utvecklande utemiljöer för barn och unga.....	120
3.6.3	Räddningsverket huvudman för att förebygga drunkning	122
3.6.4	Den framtida huvudmannen får övergripande samordningsansvar för att förebygga skador till följd av våld.....	123
3.6.5	Socialstyrelsen huvudman för att förebygga skador till följd av självdestruktiva handlingar.....	124
4	Hur och i vilka miljöer skadas barn och ungdomar?	125
4.1	Förekomst och fördelning av skador i Sverige	125
4.2	Skador i ett globalt perspektiv	129

4.3	Statistik och andra kunskapskällor	129
4.4	Olika datakällor ger olika skademönster	130
4.5	Olika typer av skador i olika åldrar	131
4.5.1	Skador som leder till dödsfall.....	131
4.5.2	Vägförskador som leder till död	136
4.5.3	Skador som leder till sjukhusvård.....	139
4.5.4	Fällskador som leder till sjukhusvård.....	142
4.5.5	Vanliga skador i olika åldrar.....	144
4.6	Regionala skillnader i skador.....	144
4.7	Sociala skillnader i olika typer av skador	145
4.7.1	Socioekonomiska skillnader i skaderisker.....	146
4.7.2	Etniska skillnader i skaderisker.....	148
5	Samhällsekonomiska aspekter på skador och skadeförebyggande arbete	151
5.1	Människors värdering av ökad säkerhet bland barn och unga	151
5.2	Många sektorer får bära kostnader för skador bland barn och unga.....	152
5.2.1	Direkta och indirekta kostnader.....	153
5.3	Har satsade resurser effekt?	157
5.3.1	Kostnadsintäktanalys.....	157
5.3.2	Kostnadseffektanalys.....	158
5.3.3	Vilka åtgärder är kostnadseffektiva?.....	159
5.4	Sammanfattning och områden att utveckla.....	159
6	Statistik och andra kunskapskällor om säkra och utvecklande miljöer för barn och ungdom	163
6.1	Hur kan vi mäta utveckling, trygghet och säkerhet?	163
6.2	En god registrering av skador är grunden för det skadeförebyggande arbetet.....	165
6.2.1	Utöka det befintliga nationella informationssystemet om personskador.....	166
6.2.2	Förbättra kvaliteten i patientregistret	169

6.2.3	Nationell referensgrupp.....	170
6.2.4	Periodisk kartläggning och analys av barns- och ungdomars skador.....	171
6.3	Statistik om utvecklande miljöer – syfte, ansvar och avnämare	172
6.4	Nationella återkommande datainsamlingar hos myndigheter, försäkringsbolag och frivilligorganisationer.....	174
6.5	Exempel på regionala och lokala datainsamlingar	186
6.6	Lagstiftning och förordningar angående registrering	188
6.7	Områden där kunskap om skador saknas eller är bristfällig.....	191
6.8	Information om farliga produkter.....	191
7	Bostaden	193
7.1	Vilka skador sker i hemmet?.....	193
7.2	Att bygga in barnsäkerhet.....	196
7.3	Barnsäkerhet i äldre bostäder	197
7.4	Information som följer barnens utveckling.....	198
7.5	Akuta förgiftningstillbud.....	199
7.5.1	Giftinformationscentralen en viktig aktör för ökad barnsäkerhet	200
7.5.2	Information till allmänheten	202
7.5.3	Förbättrad information om innehållet i kemiska produkter.....	203
8	Produktsäkerhet	205
9	Förskola, fritidshem, förskoleklass och skola.....	209
9.1	Utemiljön i förskola och skola	210
9.1.1	Utemiljön in i skollagen	210
9.1.2	Kunskap saknas om barns utemiljö i förskolan.....	213
9.1.3	Förskolans utemiljö behöver utvecklas	215

9.2	Arbetsmiljön i skolan	216
9.2.1	Hur många barn och ungdomar skadas i skolan?	217
9.2.2	Översyn av arbetsmiljölagen.....	219
9.2.3	Inspektion av elevernas arbetsmiljö i skolan.....	219
9.2.4	Elevskyddsombudens roll måste stärkas	221
9.2.5	Samverkansavtal och skolans arbetsmiljö.....	224
9.2.6	Rektorsutbildningen bör omfatta kunskaper om skolans arbetsmiljöarbete	227
9.2.7	Arbetsmiljölagen bör också omfatta barn i förskola och fritidshem	228
9.2.8	Även barn från förskoleklass till årskurs 6 bör ha skyddsombud.....	231
9.2.9	Skolans arbetsmiljöarbete i den årliga kvalitetsredovisningen.....	232
9.2.10	Arbetsmiljölagen tydliggörs i skollagen.....	233
9.2.11	Registrering av elevskador i skolan.....	234
9.2.12	Exempel på metoder för skolans arbetsmiljöarbete	237
9.2.13	Arbetsmiljölagen och föreskriften om systematiskt arbetsmiljöarbete	238
9.2.14	Vad säger skolans styrdokument	240
9.2.15	Efterlevnaden av arbetsmiljölagen i skolan	241
10	Minderårigas arbetsmiljö.....	245
10.1	Hur många minderåriga skadas i arbete varje år.....	246
10.2	Arbetsgivarens skyldigheter.....	247
10.3	Anmälan om arbetsskada.....	248
10.4	Information till arbetsgivare och arbetstagare	249
10.5	Minderårigas arbete i jordbruk och skogsbruk	250
10.6	Barnombudsmannen och minderårigas arbetsmiljö.....	252
10.7	Barn och ungdomar ska skyddas från att skadas under arbete	253

11	Trafikmiljön	255
11.1	Barn och unga i trafiken.....	255
11.1.1	Hur exponeras barn och unga för trafik?	257
11.2	Från trafikseparering till blandtrafikerade gatumiljöer.....	259
11.3	Barns skolvägar.....	260
11.3.1	Hur tar sig barn till skolan?.....	260
11.3.2	Säkra skolvägar för barn på landsbygd.....	261
11.3.3	Skolskjuts	262
11.4	Skolans arbete med trafikfrågor	268
11.4.1	Trafikundervisningens framväxt	269
11.4.2	Skolans arbete med trafikfrågor i dag	270
11.5	Säkrare cykling.....	271
11.5.1	Sverige är ett cyklande land.....	271
11.5.2	Cykeln ger rörelsefrihet	272
11.5.3	I vilka trafikmiljöer cyklar barn och ungdomar?	273
11.5.4	En genomtänkt planering ökar barns och ungdomars säkra rörelsefrihet	275
11.5.5	Cykelskador – orsaker och konsekvenser.....	277
11.5.6	Cykelhjälm förebygger huvudskador.....	279
11.5.7	Bestämmelse kan öka hjälmanvändningen.....	280
11.5.8	Sociala skillnader i skador kan minskas.....	283
11.5.9	Samlade internationella erfarenheter av införande av ”cykelhjälmslag”	284
11.5.10	Hjälmanvändning hos barn och unga.....	286
11.6	Säkrare mopedtrafik	290
11.6.1	Trimning av mopeder.....	291
11.6.2	Mopedskador.....	292
11.6.3	Regler som gäller för klass I och klass II moped	295
11.6.4	Öka en korrekt hjälmanvändning bland alla ungdomar.....	296
11.6.5	Att skjutsa på moped	296
11.6.6	Förarbevis för moped	297
11.7	Unga bilförare.....	298
11.7.1	Hur många ungdomar tar körkort?	299
11.7.2	Övningskörning i Sverige	300

11.7.3	Vägtrafikskador under övningskörning och bland nyblivna förare	302
11.7.4	Varför är unga förare skadedrabbade?	302
11.7.5	En nationell kursplan för trafikantutbildning inom gymnasieskolan	303
11.7.6	En obligatorisk handledarutbildning	305
11.7.7	Ett obligatoriskt moment för att öka insikten om risker	307
11.8	Barn i bil	308
11.8.1	En skärpning av lagstiftningen	308
11.8.2	Biltillverkarnas ansvar	310
11.8.3	Kontinuerlig information	311
11.8.4	Bilprovningen – en viktig aktör för ökad barnsäkerhet	312
12	Fritidsmiljö och fritidsaktiviteter	313
12.1	Simkunnighet och vattensäkerhet	313
12.1.1	Drunkningsolyckor och drunkningstillbud	314
12.1.2	Simkunnighet kontra vattensäkerhet	317
12.1.3	Skolan och simundervisningen	318
12.1.4	Utbildning av lärare	321
12.1.5	Samarbete skola, simhall och frivilligorganisation	322
12.1.6	Kommunens ansvar för obevakade och bevakade friluftsbad	322
12.1.7	Många drunkningsolyckor går att förebygga	324
12.1.8	Föräldrars tilltro till barns simkunnighet	324
12.1.9	Simredskap och vattenleksaker	325
12.1.10	Sektorsansvarig huvudman för frågorna om simkunnighet och vattensäkerhet	326
12.2	Plats för lek är plats för lärande och utveckling	327
12.2.1	Säkerheten på lekplatser	327
12.2.2	Nationell drivkraft för att utveckla barns utemiljöer	329
12.3	Idrottsskador bland barn och unga	331
12.3.1	Idrott och motion bidrar positivt till folkhälsan	331
12.3.2	Idrotts- och motionsvanor	332
12.3.3	Hur många skadas vid idrott och motion	333

12.3.4	Vilka typer av skador drabbar barn och ungdomar inom idrotten	336
12.3.5	Hur kan skador inom idrotten förebyggas.....	339
12.3.6	Skolans arbete med att minska idrottsskadorna.....	344
12.3.7	Riksidrottsförbundet	345
12.3.8	Ekonomiskt stöd till idrotten	345
12.3.9	Delar av statens stöd till idrotten bör användas till förebyggande arbete mot idrottsskador.....	346
12.4	Säkerhet vid musikarrangemang och skaderisker vid höga ljudnivåer.....	348
12.4.1	Åtgärdsförslag från Räddningsverket	350
12.4.2	Skador på grund av höga ljudnivåer; tinnitus och hyperacusis	353
12.4.3	Hur många barn och ungdomar drabbas av tinnitus.....	353
12.4.4	Varför kan man få tinnitus av höga ljudvolymmer?	355
12.4.5	Vad har gjorts tidigare inom området?	358
12.4.6	Gällande regelverk vid publikevenemang	361
12.4.7	Hur efterlevs lagarna, exempel på tillsynsprojekt.....	363
12.4.8	Praktiska exempel för att minska olycksfallskador vid festivaler	365
13	Säkerhet och utveckling i fysisk planering	369
13.1	Öka barns och ungas inflytande	369
13.1.1	Barn och unga kan något som vuxna inte kan.....	371
13.2	Länsstyrelsernas roll är att också bevaka barns och ungas intressen	373
13.3	Barnkonsekvensanalyser för att sätta fokus på barn och unga	375
13.3.1	Hälsa i miljökonsekvensbeskrivningar	377
13.4	Från detaljstyrning till funktionskrav	378
13.4.1	Kunskapsspridning om säkerhet och utveckling i fysisk planering och förvaltning.....	378
13.4.2	Stärkt barnkompetens hos aktörer inom planering, byggande och förvaltning.....	380

13.5	Förtätning av bebyggd miljö – vad innebär det för barn och unga?	382
13.5.1	God bebyggd miljö för barn och unga	384
14	Själv mord, självmordsförsök och andra självtillfogade skador	387
14.1	Problemets utbredning	388
14.2	Skyddande faktorer	392
14.3	Hur kan man förebygga självmord, självmordsförsök och andra självtillfogade skador bland barn och unga?	392
14.4	Skolan och avsiktliga skador	393
14.5	Skolhälsovården och elevers psykiska och sociala ohälsa	395
14.6	Stöd till föräldrar	397
14.7	Beredskap hos hälso- och sjukvården	397
14.8	Samarbete över myndighetsgränserna	398
14.9	Samhällsinriktade aktiviteter	399
15	Metoder för ökad säkerhet och utveckling	401
15.1	Olika ansatser för säkerhetsarbete	401
15.1.1	”Bygg in” säkerhet och utveckling i barns och ungdomars miljöer	401
15.1.2	När passiva åtgärder inte är möjliga	402
15.1.3	Åtgärder bör genomföras inom alla samhällsnivåer	403
15.2	Barn och unga ska involveras i arbetet	403
15.2.1	Bättre beslutsunderlag	404
15.2.2	Skolan som en demokratisk aktör i närsamhället	406
15.2.3	Nya arbetssätt	408
15.2.4	På ungdomarnas eget initiativ	409
15.2.5	Elevers inflytande över miljön i förskola och skola	411
15.2.6	Reflektioner kring barns och ungas inflytande	413

16	Exempel på internationellt arbete med säkerhet och utveckling	415
17	Redovisning av delegationens arbete med utåtriktade aktiviteter och referensgrupper	421
17.1	Konferenser	421
17.2	Rundabordssamtal.....	423
17.3	Kort presentation av delegationens referensgrupper	424
17.4	Utåtriktade aktiviteter	426
18	Kostnads- och andra effekter av delegationens förslag ..	429
19	Författningskommentar	439
19.1	Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100)	439
19.2	Förslag till lag om ändring i arbetsmiljöförordningen (1977:1166)	440
19.3	Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10)	441
	Särskilda yttranden	443
	Referenser	447
	Bilagor	
1	Kommittédirektiv.....	471
2	Referensgrupper	477

Förkortningar

AFS	Arbetsmiljöverkets föreskrifter (före 1 januari 2001 Arbetarskyddsstyrelsen)
AKU	Statistiska Centralbyråns Arbetskraftsundersökningar
AML	Arbetsmiljölagen
AMMOT	Föreningen Artister och Musiker mot Tinnitus
AV	Arbetsmiljöverket
BBR	Boverkets byggregler
BKA	Barnkonsekvensanalyser
BO	Barnombudsmannen
BRIS	Barnens Rätt I Samhället
CEHAPE	Children's Environmental Health Action Plan for Europe
CIF	Centrum för Idrottsforskning
DOR	Dödsorsaksregistret
EHLASS	European Home and Leisure Accident Surveillance System
EpC	Epidemiologiskt centrum (Socialstyrelsen)
FN	Förenta Nationerna
GIC	Giftinformationscentralen
HKB	Hälsokonsekvensbedömningar
ICD 10	International Classification of Diseases, version 10
ILO	International Labour Organization
IPA	International Association for the Child's Right to Play
ISA	Arbetsmiljöverkets informationssystem för arbetsolyckor
KemI	Kemikalieinspektionen

KOVFS	Konsumentverkets författningssamling
Lpf 94	Läroplanen för gymnasieskolan och de frivilliga skolformerna
Lpfö 98	Läroplan för förskolan
Lpo 94	Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmen
LSU	Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer
MCRF	Moped- och motorcykelbranschens Riksförbund
MKB	Miljökonsekvensbeskrivningar
NASP	Nationellt centrum för suicidforskning och prevention av psykisk ohälsa
NCO	Nationellt centrum för erfarenhetsåterföring från olyckor
NTF	Nationalföreningen för Trafiksäkerhetens Främjande
NUS	Norrlands universitetssjukhus
PAR	Patientregistret
PBL	Plan- och bygglagen
RF	Riksidrottsförbundet
RFV	Riksförsäkringsverket
RMV	Rättsmedicinalverket
SAMU	Stiftelsen Samhällsvetenskapliga Forskningsinstitutet i Uppsala
SCB	Statistiska centralbyrån
SFF	Svenska Fotbollsförbundet
SIKA	Statens institut för kommunikationsanalys
SISU	Svensk Idrotts Studie- och Utbildningsorganisation
SLAO	Svenska Liftanläggningars organisation
SLS	Svenska Livräddningssällskapet
SOFI	Institutet för social forskning
SoS	Socialstyrelsen
SOSFS	Socialstyrelsens författningssamling

SOU	Statens offentliga utredningar
SPES	Svenska organisationen för SuicidPrevention och Efterlevandes Stöd
SRV	Statens räddningsverk
STRADA	Swedish Traffic Accident Data Acquisition
SVEA	Sveriges elevråds samarbetsorganisation
SWEDAC	Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll
ULF	Undersökning av levnadsförhållanden
VITS	Vägverkets informationssystem för trafiksäkerhet
VTI	Väg- och transportforskningsinstitutet
VV	Vägverket
YI	Yrkesinspektionen

Sammanfattning

Kap. 1 Delegationens uppdrag och dess genomförande

I betänkandet ”Barnombudsmannen – företrädare för barn och ungdomar” (SOU 1999:65) föreslogs att det samordnande myndighetsansvaret för barns och ungdomars säkerhet bör förtydligas och överflyttas till någon annan myndighet.

I propositionen 2001/02:96 ”En förstärkt Barnombudsman” som överlämnades till riksdagen februari 2002 föreslogs att som ett led i renodlingen av Barnombudsmannen (BO) ska verksamhetsområdet barnsäkerhet överföras till någon annan myndighet. I propositionen konstaterades även att frågan om barns lek- och utemiljö inte överfördes till BO eller till någon annan myndighet från det dåvarande Barnmiljörådet.

Regeringen hade också uppmärksammat forskningsresultat som pekade på sociala skillnader i barns och ungdomars skaderisker.

Mot denna bakgrund tillsatte regeringen i oktober 2001 en Barnsäkerhetsdelegation med uppgift att arbeta med frågor som rör barns och ungdomars miljöer med fokus på säkerhet, skadeförebyggande arbete och rätt till lek och rekreation. (S 2001:05)

Delegationen har också haft det samordnande myndighetsansvaret för barns och ungdomars säkerhet.

Delegationens ledamöter och sekretariat tillsattes under hösten 2001 och utredningen påbörjade sitt arbete januari 2002. Uppdraget skulle i sin helhet vara slutfört den 31 december 2003 med ett delbetänkande om vilken myndighet som i framtiden ska ha det övergripande ansvaret för barnsäkerhetsfrågorna. I februari 2003 överlämnades delbetänkandet ”Barns rätt till säkra och utvecklande miljöer. Framtida huvudman.” (SOU 2003:19).

Vi redovisar härmed, i enlighet med direktiven, slutbetänkandet ”Från barnolycksfall till barns rätt till säkerhet och utveckling” (SOU 2003:127).

Enligt direktivet skulle delegationen se över och arbeta med frågor om säkerhet och förebyggande av skador i barns och ungdomars miljö. Enligt samma direktiv skulle delegationen i sitt arbete särskilt uppmärksamma och beakta olika förutsättningar och behov med avseende på barns och ungdomars kön, funktionshinder, etnicitet, socioekonomiska och regionala förhållanden.

Sekretariatet har tagit del av utredningar, rapporter och forskning inom området samt inbjudit forskare och företrädare från olika verksamheter till delegationens sammanträden för att dels bredda den allmänna kunskapen, dels ge information om en specifik verksamhet. Fyra referensgrupper har varit knutna till delegationens arbete för kunskapsinhämtning och reflektioner kring delegationens förslag. Vidare har vi under arbetets gång gjort studiebesök i olika verksamheter samt samrått med myndigheter och organisationer. Vi har också haft ett flertal enskilda samtal med olika verksamhetsföreträdare.

Kap. 2 Barns rätt till säkerhet och utveckling

Genom att ratificera FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) har Sverige åtagit sig ”att till det yttersta av sin förmåga säkerställa barnets överlevnad och utveckling”. Delegationen har i sitt arbete i första hand tagit hänsyn till barnkonventionens fyra huvudprinciper: barnets bästa i främsta rummet (art.3); att alla barn har samma rättigheter och lika värde (art.2); rätt till liv och utveckling (art.6) och rätt att uttrycka sina åsikter (art.12). Vi menar att om hänsyn tas till dessa principer, från vilka övriga artiklar i konventionen ska tolkas, utgör de en värdegrund för arbetet med att skapa säkra och utvecklande miljöer för barn och ungdomar liksom att involvera barn och ungdomar i detta arbete.

Under senare år har synen på barn successivt förändrats inom forskning, politik och andra områden. Barnkonventionen och ny kunskap om barn och barndom har tillsammans bidragit till att vi gått från att se barn som föremål för vuxnas fostran och åtgärder till att se barn som kompetenta aktörer med egen sakkunskap. I arbetet med barns säkerhet och utveckling är det viktigt att beakta att barn har rätt till beskydd och omsorg samtidigt som de har rätt till delaktighet och medbestämmande.

Sociologisk forskning kring ungdomar och ungdomskulturer hävdar att ungdomar växer upp i ett alltmer föränderligt samhälle. Det innebär att det inte längre är möjligt för ungdomar att ta över föräldragenerationens kulturer, livsmönster och identiteter. De traditionella norm- och värderingssystemen som tidigare formade människors liv håller på att försvagas. Det kan tyckas som om alla valmöjligheter och en ökad individualisering innebär att alla har samma livschanser, men fortfarande finns stora skillnader i levnadsvillkor mellan ungdomar med olika social bakgrund. Även om sociologisk forskning pekar på dessa tendenser, har naturligtvis föräldrarna fortfarande stor betydelse för hur den enskilda unga människan formar sitt liv. I arbetet med säkra och utvecklande miljöer är det viktigt att utgå från kunskapen om att ungdomar är en heterogen grupp med olika intressen och preferenser.

Barnsäkerhetsdelegationens arbete har främst fokuserat på oavsiktliga skador (olycksfall) men tar också upp självtillfogade skador och skador till följd av våld. Vårt arbete har fokuserat på allvarliga och dödliga skador liksom skador som kan ge långvarigt lidande eller nedsatt funktionsförmåga. Att förebygga alla lindriga skador kan innebära alltför stora begränsningar i barns och ungas vardag.

För våldsrelaterade och självtillfogade skador kan man naturligtvis inte föra samma resonemang utan då är det inte bara skadorna i sig som är viktiga att förhindra, utan också de fenomen som står bakom skadorna exempelvis våld och psykisk ohälsa.

Säkerhet och utveckling är varandras förutsättningar. Säkerhetsarbetet kan öka barns trygghet och möjlighet att leka och röra sig fritt. Men säkerhetsarbetet garanterar inte att miljön är stimulerande och utvecklande. För att skapa utvecklande miljöer krävs en delvis annan ansats. En utvecklande miljö ger möjlighet till lek och rörelsefrihet, där barn och ungdomar tryggt kan ta sig till kamrater, skola, fritidsaktiviteter och service. Det är också viktigt att de själva känner sig trygga i sin omgivning.

Kap. 3 Det framtida arbetet med säkerhet och utveckling

Barnsäkerhetsdelegationens vision för det framtida arbetet är att alla barn och ungdomar tryggt ska kunna leka och vistas i alla miljöer utan att dödas eller skadas allvarligt. Det bör ingå i den framtida huvudmannens uppgifter att följa hur olika aktörer i

samhället, såväl offentliga som privata, bidrar till att förverkliga denna vision.

I dag är det inte bara nationella bestämmelser och strategier som påverkar barns situation och däribland barns säkerhet och utveckling i Sverige, utan även t.ex. beslut som fattas inom EU.

Vi vill framhålla fyra viktiga områden som bör beaktas i det framtida arbetet med barns och ungdomars säkra och utvecklande miljöer:

- Öka barns och ungdomars inflytande i beslut som gäller deras vardag

Vi menar att barns och ungdomars delaktighet är en förutsättning för att föra utvecklingen framåt särskilt när det gäller nya metoder och arbetssätt och när det gäller nya områden och produkter som bör uppmärksammas.

- Kunskapen om skadors sociala bakgrundsfaktorer måste fördjupas

I det moderna barnsäkerhetsarbetet bör både psykosociala, socioekonomiska och fysiska aspekter av barns och ungdomars miljö beaktas. Forskningen visar att det finns tydliga sociala skillnader i risken att skadas. Nu behöver kunskapen om orsakerna till dessa skillnader fördjupas. Skador till följd av våld och självdestruktiva handlingar bör också uppmärksammas.

- Säkerhet och utveckling är varandras förutsättningar

Det är viktigt att se barns och ungdomars utveckling i ett sammanhang. Barn och ungdomar har rätt att växa upp i en miljö där de kan leka och röra sig fritt, anta utmaningar, successivt utöka sin aktionsradie och sin självständighet utan att riskera att dödas eller skadas allvarligt.

- Ungdomar är en bortglömd grupp

En stor del av det svenska skadeförebyggande arbetet har fokuserat på de yngre barnen. Det är viktigt att detta arbete vidmakthålls, men också att det förebyggande arbetet för ungdomar intensifieras.

Vi anser att den framtida huvudmannens arbete huvudsakligen bör fokusera följande områden; samordning, kunskapsutveckling, metod-

utveckling, epidemiologisk kunskap samt vara den samlande kraften i utbildnings-, informations- och kampanjaktiviteter. *Vi föreslår* att den framtida huvudmannen ges i uppdrag att utreda möjligheterna att bygga upp regionala kunskapscentra. Inom området samordning *föreslår vi* att den framtida huvudmannen i samråd med Myndigheten för skolutveckling och Skolverket utreder behovet och möjligheten att behandla frågor som rör säkerhet och utveckling i förskola, fritidshem, förskoleklass och skola samt ger förslag på hur detta kan integreras i den pedagogiska verksamheten på ett naturligt sätt.

Det finns några områden och grupper som vi tycker är angelägna att uppmärksamma i framtiden. Forskning visar att det finns sociala skillnader i skaderisker bland barn och ungdomar och vi anser därför att det är angeläget att öka kunskapen om hur sociala skillnader i skador bland barn och ungdomar kan minskas. *Vi föreslår* därför att den framtida huvudmannen tillsammans med berörda sektorsmyndigheter och forskare bör utveckla metoder för hur sociala skillnader i skador kan minskas. Vi menar att det för det framtida arbetet även är betydelsefullt att följa den sociala fördelningen av skador bland barn och ungdomar och föra ut denna kunskap till beslutsfattare. *Vi föreslår* därför att den framtida huvudmannen bör följa den sociala fördelningen av skador bland barn och ungdomar och föra ut den till politiker och beslutsfattare på alla nivåer.

Mycket av det svenska barnsäkerhetsarbetet har hittills haft fokus på de yngre barnen. Det framtida arbetet bör ha ett särskilt fokus på kunskapsutveckling kring säkerhetsfrämjande arbete riktat till ungdomar. Även utvecklande miljöer för ungdomar är ett viktigt område.

Vi har konstaterat att det saknas kunskap om skademönstret i olika delar av bostadsbeståndet. *Vi föreslår* därför att Socialstyrelsen och Räddningsverket i samverkan med Boverket ska initiera och bevaka att analyser av skademönstret i olika typer av bebyggelse och bostadsområden genomförs.

Arbetet med vår ungdomsreferensgrupp har visat på vikten av att involvera ungdomar i arbetet. Det är angeläget att fortsätta utveckla former för barns och ungdomars delaktighet på olika nivåer i samhället. Genom att involvera barn och ungdomar och ta del av deras synpunkter och sakkunskap kan arbetet utvecklas och angelägna områden uppmärksammas.

Varje år avlider i Sverige ca 100 barn under 18 år på grund av olycksfall, våld eller självmord. Omkring hälften av barnen dödas i trafiken, därefter följer avsiktliga självdestruktiva skador, drunkning och bränder. Delegationen menar att det är viktigt att utreda skador med dödlig utgång därför att det kan ge värdefull kunskap för det förebyggande arbetet. *Vi föreslår* att Nationellt centrum för erfarenhetsåterföring från olyckor (NCO), Räddningsverket ges i uppdrag att dels utreda dödsfall, där detta inte görs, i vilka barn och ungdomar under 18 år avlidit till följd av olycksfall, självmord eller våld, dels i samarbete med myndigheter som gör egna dödsfallsutredningar årligen sammanställa och publicera dessa.

Barnsäkerhetsdelegationen har identifierat områden där det nationella arbetet behöver förstärkas och där ansvarsfrågan bör tydliggöras. Detta gäller skador idrottsskador, området säker och utvecklande utemiljö, drunkning samt våld och självdestruktiva handlingar. Efter genomgång av berörda myndigheters styrdokument och verksamhet, kan konstateras att flera av områdena redan i dag ligger inom olika myndigheters arbetsområde.

När det gäller idrottsskador saknas en nationell samordning och metodutveckling av det förebyggande arbetet. Folkhälsoinstitutet ska enligt sin instruktion vara nationellt kunskapscentrum för metoder och strategier inom folkhälsoområdet liksom främja hälsa och förebygga sjukdomar och skador. *Vi föreslår* därför att Folkhälsoinstitutet ges i uppdrag att utveckla metoder och strategier för att motverka idrottsskador inom både organiserad idrott och motionsidrott, med särskild inriktning mot barn och ungdomar.

I dag saknas ett samlat nationellt ansvar för barns rätt till säkra och utvecklande utemiljöer runt förskolor och skolor, liksom i bostadsområden. Frågorna har i stort sett lämnats obearbetade sedan 1993 då Barnmiljörådet ersattes av Barnombudsmannen. Därför menar vi att Boverket bör vara en nationell drivkraft för dessa frågor och *vi föreslår* att verket ges ett övergripande ansvar för kunskapsutveckling och kunskapspridning om säkra och utvecklande utemiljöer med särskild inriktning mot barn och ungdomar.

Frågor om drunkning saknar en nationell huvudman. I dag är det huvudsakligen Svenska Livräddningssällskapet, en frivilligorganisation, som arbetar med frågan på nationell nivå. Vi menar att Räddningsverket är den myndighet som är bäst lämpad att vara huvudman för dessa frågor eftersom myndigheten enligt sitt uppdrag ska arbeta för att minska antalet olyckor och skapa ett säkrare samhälle. Enligt den nya Lagen om skydd mot olyckor (2003:778), som

träder i kraft januari 2004, ska kommunerna utforma lokala handlingsprogram för skydd mot olyckor vilka kräver räddningstjänstinsatser. Här bör frågor om drunkning vara ett naturligt insatsområde och *vi föreslår* att det införs i Räddningsverkets regleringsbrev ett nationellt sektorsansvar för drunkningsförebyggande insatser med särskild inriktning mot barn och unga.

I arbetet för att öka barns och ungdomars trygghet och säkerhet är det viktigt att uppmärksamma skador till följd av våld. Våldsrelaterade skador bland barn och ungdomar är en mycket angelägen fråga ur ett folkhälsoperspektiv och berör i första hand Folkhälsoinstitutet och Brottsförebyggande rådet. Ingen av dessa myndigheter kan i nuläget arbeta aktivt med frågan och *vi föreslår* därför att den framtida huvudmannen får ett nationellt samordningsansvar för att förebygga skador till följd av våld bland barn och unga.

Skador till följd av självdestruktiva handlingar såsom självmordsförsök, självmord och självtillfogade skador har uppmärksammats alltmer eftersom kunskapen om företeelsen ökat. Socialstyrelsens verksamhet omfattar politikområdena hälso- och sjukvård och socialtjänst som alla på olika sätt berör denna problematik och därför frågorna inom Socialstyrelsens ansvarsområde.

Kap. 4 Hur och i vilka miljöer skadas barn och ungdomar?

Skador är i Sverige, liksom i övriga delar av världen, ett av de stora folkhälsoproblemen. Även om antalet dödsfall till följd av skador, i jämförelse med andra länder, är lågt i Sverige utgör skador fortfarande den vanligaste dödsorsaken bland barn och ungdomar. Antalet skador ökar med minskande allvarlighetsgrad och kan beskrivas som en pyramid, med de dödliga skadorna i toppen och lindriga skador i botten av pyramiden. Trafiken står för den största andelen skador som leder till dödsfall, men när det gäller skador som leder till sjukhusvård är istället olika typer av fall den vanligaste orsaken till skador.

Skadorna är inte slumpmässigt fördelade mellan olika områden eller mellan olika sociala grupper i Sverige. Det finns tydliga regionala skillnader i risken att skadas och i skademönster. Detta beskrivs närmare i den Barnskadeatlas (SOU 2002:99) som utarbetats på uppdrag av delegationen. Nationella studier visar att det också finns socioekonomiska skillnader i risken att skadas, något som

närmare beskrivs i en av Barnsäkerhetsdelegationens rapporter om sociala skillnader i skaderisker (SOU 2002:68).

Även om pojkar överlag har fler dödsfall till följd av skador än flickor uppvisar fördelningen av orsakerna till dödsfallen ett liknande mönster för flickor och pojkar. Trafiken står för den största andelen dödsfall under hela barn- och ungdomstiden och andelen ökar markant med stigande ålder. Drunkning, kvävning och våld orsakar framför allt dödsfall i de yngre åldrarna. I åldern 13–17 år orsakar skador till följd av avsiktlig självdestruktiv handling en stor andel av dödsfallen för både pojkar och flickor. För flickor står dessa skador för en större andel av dödsfallen än för pojkar, men antalet dödsfall till följd av denna typ av skada är högre för pojkar än för flickor.

När det gäller dödsfall till följd av vägtrafikskador dominerar skador i samband med bilåkning för både pojkar och flickor och i alla åldersgrupper. Det bör dock påpekas att det är få barn som dödas i trafiken i de yngsta åldersgrupperna. För pojkar mellan 13 och 17 år står moped och motorcykelskadorna för en stor del av dödsfallen. Specifikt för flickorna är dödsfall som ryttare i trafiken, dvs. skador till följd av transportolycka med ryttare eller person i åkdon draget av djur.

Olika typer av fallskador står för mer än hälften av de skador som lett till sjukhusvård upp till 12 år och knappt hälften för åldersgruppen 13–17 år. Ett tydligt åldersrelaterat mönster framträder när det gäller olika typer av fall. Fall i samma nivå och fall från möbler och i trappor är vanligast bland de yngsta barnen. I åldersgruppen 4–6 år minskar fall från möbler och istället ökar fall från lekredskap på lekplatser. I denna åldersgrupp ökar också antalet fall på skidor, skridskor, inlines etc. Dessa ökar ytterligare i åldern 7–12 år samtidigt som fall från lekredskap minskar. Fall i samma nivå ökar i denna åldersgrupp, något som till stor del kan tillskrivas skador inom idrott (fall vid fotboll, innebandy etc.). Dessa fall ökar sedan ytterligare i den äldsta åldersgruppen.

Kap. 5 Samhällsekonomiska aspekter på skador och skadeförebyggande arbete

Samhällets ambition att värna människors liv och hälsa kommer till uttryck i såväl lagstiftning som mål- och policydokument. Skadeförebyggande åtgärder motiveras sällan av rena ekonomiska skäl,

utan av en värdering av nyttan att minska skadorna. Därför är det angeläget att få kunskap om vilka skadeförebyggande åtgärder som uppnår samhällets mål till lägsta kostnad. Sådana kostnadseffektanalyser av skadeförebyggande insatser behöver utvecklas. När det gäller barn och ungdomar kan konstateras att vi behöver öka kunskapen om hur säkerhet värderas – både av vuxna och av barnen själva. Vi behöver också utveckla kunskapen om vilken effekt olika insatser har för barn och ungdomar. Vi kan konstatera att samhället satsar stora resurser på det skadeförebyggande arbetet. Det är därför viktigt att öka kunskapen om hur samhällets prioriteringar främjar barns och ungdomars säkerhet.

Även om inte utgångspunkten för det skadeförebyggande arbetet är att spara pengar, så är det viktigt att konstatera att personskador ofta medför olika slags kostnader över en längre tidsperiod fördelat på olika kostnadsbärare såsom hälso- och sjukvård, socialförsäkrings-system, kommuner och försäkringsbolag. Det finns i dag otillräcklig kunskap om vad skador bland barn och ungdomar kostar samhället och hur de fördelas mellan olika kostnadsbärare.

Kap. 6 Statistik och andra kunskapskällor om säkra och utvecklande miljöer för barn och ungdom

Det är viktigt att kunna följa förändringar inom de områden, som man vet kan påverka barns och ungdomars säkerhet och utveckling. Ett sätt att få kunskap om förändringar över tid, är att följa olika typer av händelser som kan kopplas till säkerhet eller utveckling. Information om hur många skador som sker är ett exempel på detta. Data om miljöns utformning som avstånd till skola och områden för lek och rekreation, vägars trafikintensitet, skol- och förskolemiljöers utformning, lekplatsers och lekredskaps skick osv. ger också kunskap om vilka risker och vilka utvecklingsmöjligheter som miljöerna är förknippade med.

En kontinuerlig kartläggning av skador kan identifiera olika typer av skaderisker, skadornas orsaker och ge en bild av hur skadorna fördelar sig i befolkningen vilket ger underlag för hälsofrämjande och skadeförebyggande arbete. I kapitlet beskrivs i korthet nationella återkommande datainsamlingar som ger kunskapsunderlag för arbetet med barns och ungdomars rätt till säkra och utvecklande miljöer.

Delegationen anser att det är viktigt att stärka den detaljerade urvalsbaserade delen i patientregistret. *Vi föreslår* att den insamling av fördjupade data om personskador från ett urval av sjukhus som i dag uppgår till knappt 6 procent ska utökas till ca 15 procent av Sveriges befolkning. I den urvalsbaserade delen finns upplysningar om var, hur och när en skada inträffat och vad som orsakat skadan. Fördjupade kunskaper om bakgrundsfaktorerna till de händelser som leder till dödsfall och personskador ger ökade möjligheter till ett effektivt skadeförebyggande arbete. I ett sådant system förbättras också kunskapen om orsakerna till barns och ungdomars skador. Barnsäkerhetsdelegationen understryker vikten av en långsiktig finansiell lösning för att säkra det system som byggts upp och för att möjliggöra en ytterligare utveckling av ett kraftfullt verktyg för effektiv skadeprevention. Informationen i denna del av patientregistret belyser yttre orsaker till skador och ger en tydligare koppling till skadepreventiva åtgärder och vilka aktörer som ansvarar för dessa.

Vi föreslår att en nationell referensgrupp inrättas som ett stöd för att utveckla det nationella informationssystemet. Där ska företrädare ingå som särskilt bevakar att kvaliteten på insamlade data kring barns och ungdomars skador förbättras. Delegationen anser det väsentligt att ta tillvara, sammanställa och regelbundet publicera den information som dödsorsaksintygen ger, *vi föreslår* att det genomförs en sådan sammanställning och publicering. Detta underlag ger ytterligare kunskap om de händelseförlopp som leder fram till dödsfall bland barn och ungdom och kan bland annat identifiera vem som har ansvar för förebyggande åtgärder.

I dag saknas kunskap om hur, hur mycket och i vilka miljöer barn rör sig, exempelvis var de leker och hur de förflyttar sig. Denna kunskap kan barnen själva delge oss. Likaså är det bara barnet självt som kan berätta om hon eller han känner sig trygg eller inte. Känslan av trygghet har betydelse både för säkerhet och utveckling och kan också kopplas till olika miljöer som trafikmiljön, skolmiljön osv.

Utifrån lagstiftning och nationella mål- och styrdokument ansvarar de olika sektorsmyndigheterna för att ta fram kunskap inom sina respektive områden, bland annat genom statistisk bevakning. Eftersom barns och ungdomars rätt till utvecklande miljöer knappast tas upp i lagstiftning eller nationella mål- och styrdokument, saknas ett tydligt nationellt huvudmannaskap för frågorna. Detta innebär att det saknas en nationell drivkraft för statistisk bevakning och

systematiskt utvecklingsarbete inom området. Flera förslag i detta betänkande innebär därför att frågorna om barns och ungdomars rätt till utvecklande miljöer förs in i lagstiftning och i nationella mål- och styrdokument för att skapa incitament för utveckling av den statistiska bevakningen.

Kap. 7 Bostaden

Barnsäkerhetsarbetet i Sverige har till stor del fokuserat på små barn och insatser i hemmet, något som visat sig ha en reducerande effekt på antalet skador i hemmiljön. Det finns många exempel på framgångsrika lösningar där man ändrat på miljön eller en produkt för att minska skadehändelserna bland barn i hemmet, exempelvis fönsterspärrear, barnsäkra medicinförpackningar och barnsäkra eluttag.

Bland de yngre barnen sker de flesta skadorna i hemmet och i bostadsområdet. Olika typer av fall är den vanligaste orsaken till skador i bostaden. Skador till följd av skällning och förgiftningar är vanliga bland yngre barn, samt kläm- och skärskador för barn upp till 6 år. Även tandskador har uppmärksammats som en vanlig skada, framför allt bland de yngre barnen.

Bostadsmiljön innehåller olika skaderisker för barn, risker som ändras varefter barnet växer och utvecklas. Som förälder kan det vara svårt att upptäcka farorna i tid. Trovärdig och lättillgänglig information till föräldrar är därför en viktig skadeförebyggande åtgärd. Eftersom det hela tiden kommer nya föräldrar krävs det att informationen sker kontinuerligt.

Boverkets byggregler omfattar säkerhetskrav vid nybyggnad och vid ändring av befintliga byggnader. I vilken utsträckning Boverkets byggregler efterlevs är emellertid oklart. Om en byggnad ändras, ansvarar byggherren för att åtgärderna görs utifrån de krav på barnsäkerhet som finns när ändringen görs. Trots detta sätts nya fönster utan spärranordningar och fönsterbeslag in i bostäder och nya spisar byggs in utan att tippskyddet sätts fast. *Vi föreslår* därför att Boverket genomför en granskning av hur säkerhetskraven efterföljs.

Huvuddelen av kraven på barnsäkerhet för nybyggnad infördes i bygglagstiftningen 1973 och för ombyggnad 1976. I byggnader som är uppförda före 1973 eller ändrade före 1976 finns oftast inte det skydd mot skador som i dag finns vid nybyggnad eller ändring

av byggnader. Detta innebär bland annat att en stor del av de så kallade miljonprogramområdena inte omfattas av barnsäkerhetskraven enligt Boverkets byggregler. Boverket har kunskap om hur man med olika åtgärder och barnskyddande anordningar kan öka säkerheten i bostaden. *Vi föreslår* därför att Boverket får i uppdrag att utforma och sprida information om hur barnsäkerheten kan förbättras i äldre byggnader.

Giftinformationscentralens (GIC) huvuduppgift är att informera om risker, symtom och ge behandlingsråd vid akuta förgiftningstillbud både till allmänhet och praktiker. Mer än hälften av de frågor som ställs till Giftinformationscentralen gäller barn under 10 år. Ofta har barnen druckit kemiska produkter eller av misstag ätit mediciner. Tillbudena sker huvudsakligen i hemmiljö. I dag lämnas information om kemiska produkters sammansättning frivilligt in till GIC. *Vi föreslår* att alla företag som tillverkar och/eller säljer kemiska produkter som kan utgöra en förgiftningsrisk ska vara skyldiga att förse Giftinformationscentralen med uppgifter om produkternas kemiska sammansättning.

Kap. 8 Produkter

Barn och ungdomar kommer ständigt i kontakt med produkter som på olika sätt kan utgöra en risk för skada. I ett globalt perspektiv är utbudet av produkter enormt. Ett allt friare flöde av produkter och tjänster inom EU, där producenterna själva svarar för produktens säkerhet, betyder att frågan om produktsäkerhet för konsumenten bör följas noggrant.

Arbetet med att göra produkter säkra bedrivs genom arbete med olika produkt direktiv på europeisk nivå och standardiseringar både på nationell och internationell nivå. Det är nödvändigt att de regelverk som finns inom området kontinuerligt ses över och förbättras då det ständigt kommer ut nya produkter på marknaden.

Kap. 9 Förskola, fritidshem, förskoleklass och skola

I dag tillbringar barn den största delen av sin vardag i förskola, fritidshem, förskoleklass och skola. Utemiljön runt förskolor och skolor har därför stor betydelse för barns utveckling och hälsa. För att stärka kraven på en trygg, säker och stimulerande utemiljö

föreslår vi att skollagen kompletteras med krav på en ändamålsenlig miljö – såväl inomhus som utomhus.

För förskolebarnen är utemiljön en viktig utvecklingsmiljö. Vi har blivit uppmärksammade på att personalminskningar inom förskolan begränsat möjligheterna att besöka parker och andra grönområden samtidigt som den egna utemiljön inte utvecklats för att erbjuda dessa kvaliteter. Därför *föreslår vi* att Skolverket ges i uppdrag att granska kommunernas sätt att ta ansvar för förskolans utemiljö.

Även Myndigheten för skolutveckling bör vara en viktig drivkraft och inspiratör när det gäller utveckling av utemiljön i förskolorna och skolorna. *Vi föreslår* därför att Myndigheten för skolutveckling prioriterar förskolans utemiljö i sitt utvecklingsarbete. Läroplanen för förskolan (Lpfö 98) ger i sin nuvarande utformning stöd för att förskolans utemiljö ingår i de båda skolmyndigheternas ansvarsområde och vi menar att förskolornas utemiljö bör uppmärksammas mer offensivt.

År 1990 utvidgades delar av arbetsmiljölagen till att omfatta den som genomgår utbildning och från 1998 omfattas också elever i förskoleklass. Lagen gäller i skolan under skoltid och omfattar ca 1,5 miljoner barn och ungdomar. Delegationens mening är att arbetsmiljölagen och föreskriften om systematiskt arbetsmiljöarbete kan vara ett bra instrument för att förbättra hela miljön i barnomsorg och skola. Flera undersökningar pekar på att efterlevnaden av arbetsmiljölagen i skolan är mycket låg när det gäller eleverna. Studier visar att många elever drabbas av skador i skolmiljön. Enligt dessa data drabbas fler barn och ungdomar av skador i skolan (mellan 19 och 30 elever per 1 000) jämfört med hur många vuxna som enligt Arbetsmiljöverket skadas under arbete (ca 6 till 8 arbetsolyckor per 1 000).

Yngre elever skadas huvudsakligen under raster och äldre elever under idrottslektioner. Fler pojkar än flickor skadas. Merparten av skadorna sker utomhus. Skador som uppkommer till följd av kroppskontakt (oavsiktliga eller avsiktliga) exempelvis kollisioner, slag, knuffar, sparkar utgör cirka 30 procent av samtliga elevskador.

Delegationen anser att en översyn av hela arbetsmiljölagen utifrån ett elevperspektiv omedelbart bör påbörjas. En sådan översyn av arbetsmiljölagen bör då också omfatta barnen i förskola och fritidshem. I avvaktan på en sådan översyn lägger delegationen flera förslag med syfte att förbättra arbetsmiljön i förskola, fritidshem, förskoleklass och skola.

Vi anser att det är av stor vikt att elever har möjlighet att påverka och ta ansvar för sin egen arbetsmiljö i skolan genom att engageras i arbetsmiljöfrågor. Skolan bör ta tillvara den resurs som elevernas kunskap och medverkan utgör. Arbetsmiljöarbete i skolan är också en förberedelse inför arbetslivet. Eleverna har inte på samma sätt som arbetstagarnas parter möjlighet att påverka sin arbetsmiljö utan behöver extra stöd med detta arbete. *Vi föreslår* därför att Arbetsmiljöverkets tillsyn av elevernas arbetsmiljö i skolan bör utvecklas och förbättras. Vi menar att en förstärkt tillsyn ökar efterlevnaden av aktuella lagar och förordningar och därmed minskar också antalet elevskador på grund av olycksfall.

I våra kontakter med elevorganisationerna framkom att eleverna ofta saknar kunskap om sina rättigheter att utse elevskyddsombud. Skolverket föreslår i rapporten "Elevmedverkan i skolans arbetsmiljöarbete genom elevskyddsombud" bland annat att rektor ska ha informationsplikt om elevernas rättighet att utse elevskyddsombud och att Arbetsmiljöverket och Skolverket i samarbete ska utarbeta riktlinjer för vad utbildningen av elevskyddsombud ska innehålla och vem som bör ansvara för utbildningen. Delegationen är positiv och stödjer dessa förbättringar gällande elevers delaktighet i arbetsmiljöarbetet. Vi utgår från att Skolverkets förslag genomförs.

Barnsäkerhetsdelegationen anser att elevskyddsombudens ställning i skolans skyddskommitté ska stärkas. För att öka elevskyddsombudens inflytande och möjligheter att påverka skolans arbetsmiljö *föreslår vi* att elevskyddsombudens rättigheter också ska innefatta rätten att lägga förslag samt rösta i skyddskommittén.

Vi föreslår att utbildning i arbetsmiljöfrågor måste ingå i den nya statliga rektorsutbildningen, för att på så sätt förbättra arbetsmiljön i skolan både för elever och personal. *Vi föreslår* också att barn i förskola och fritidshem ska omfattas av arbetsmiljölagen. Utifrån barnets perspektiv är förskola, fritidshem, förskoleklass och skola en helhet och den miljö där de tillbringar större delen av sin vardag. Barn i förskola och fritidshem har samma behov av god arbetsmiljö som äldre barn och vuxna. *Vi föreslår* att eleverna från förskoleklass till årskurs 6 får rätt att utse elevskyddsombud.

Vi föreslår att Arbetsmiljöverket i samråd med Skolverket ges i uppdrag att överväga hur en rapportering av skolans arbetsmiljöarbete ska utformas och att det i den nya skollagens kapitel om allmänna föreskrifter införs en bestämmelse där det tydliggörs att arbetsmiljölagen med dess föreskrifter gäller för hela skolväsendet.

Delegationen menar för att uppnå ett effektivt skadeförebyggande arbete är det nödvändigt med en kontinuerlig rapportering och registrering på nationell nivå av skador som sker i skolan. *Vi föreslår* att Arbetsmiljöverket ska samla in, analysera och publicera data om skador som inträffar i förskoleklass och skola på motsvarande sätt som arbetsskador i övrigt.

Kap.10 Minderårigas arbetsmiljö

Trots att det är väl reglerat vad som gäller för minderåriga i arbetslivet inträffar årligen allvarliga skador och dödsfall i samband med ungdomars arbete. Barnsäkerhetsdelegationen menar att nuvarande lagstiftning om minderårigas arbetsmiljö är tillräcklig. *Vi föreslår* att informationen till de aktörer som har ansvar för minderårigas arbetsmiljövillkor utökas och förbättras för att minska arbets-skadorna bland barn och ungdomar. Det är också viktigt att minderårigas arbetsskador blir anmälda vilket förbättrar underlaget för det skadeförebyggande arbetet. Det krävs ett samarbete mellan arbetsmarknadens parter, ansvariga myndigheter och skolan för att sprida information om regler för minderårigas arbetsvillkor till arbetsgivare, barn och ungdomar och deras föräldrar.

Kap.11 Trafikmiljön

Vätrafikskador är den främsta dödsorsaken bland barn och ungdomar. Biltrafiken påverkar barns och ungdomars liv på många sätt. Trafiken innebär ökade möjligheter att transportera sig, men kan också utgöra ett hinder för barn att upptäcka och utforska sin närmiljö. Regeringen framhåller att barns behov, framför allt med avseende på tillgänglighet, säker trafik och god miljö bör vara vägledande för transportsystemets utformning och funktion.

Delegationens förslag inriktas framför allt på att öka säkerheten och rörelsefriheten för alla barn och ungdomar. Förslagen ska dock inte ses som en ersättning för andra åtgärder som inriktas på att främja alternativa transportsätt. I enlighet med samhällets transportpolitiska och miljöpolitiska mål är det exempelvis viktigt att utveckla den kollektiva trafiken på lokal och regional nivå. Särskilt bör ungdomars möjlighet att transportera sig under kvällar och

helger beaktas, något som även kan bidra till en minskning av antalet alkoholpåverkade förare.

I flera länder har skador bland barn som fotgängare minskat trots att trafiken ökat. För att veta om detta är en följd av att barns säkerhet ökat eller av att de rör sig allt mindre i trafiken måste vi veta var, hur och hur mycket barn och ungdomar rör sig i trafikmiljön. *Vi föreslår* därför att Vägverket ges i uppdrag att vidareutveckla exponeringsstudier när det gäller barn/ungdomar och trafik.

I dag går utvecklingen mot att oskyddade trafikanter och fordons trafik ska dela på gaturummet. Vi menar att detta kan få konsekvenser för barns och ungdomars säkerhet och rörelsefrihet. För att säkerställa att denna utveckling inte får negativa effekter för barn och ungdomar *föreslår vi* att Vägverket och Boverket i samråd med Svenska Kommunförbundet utvecklar kriterier som säkerställer barns och ungdomars säkerhet och utveckling i blandtrafikerade väg- och gatumiljöer.

Många kommuner har kommit långt i sitt arbete med att främja en säker miljö för fotgängare och cyklister inom tätorter. Gång- och cykeltrafiken längs det statliga vägnätet, har inte prioriterats på samma sätt. *Vi föreslår* därför att Vägverket ges i uppdrag att utveckla gång och cykelinfrastrukturen längs det statliga vägnätet för att göra barns skolvägar säkrare.

Skolskjuts är en service som tillhandahålls av kommunen för att tillförsäkra att även barn som bor långt ifrån skolan kan ta sig dit. I många fall utgör därför skolskjutsen en säkrare transport än om barnen skulle gå eller cykla själva. Vissa problemområden inom skolskjutsverksamheten har dock uppmärksammats under senare år. Delegationen vill därför framhålla tre områden där en förbättring bör ske. Rapporteringen av tillbud och skadehändelser i samband med skolskjutsning måste förbättras och *vi föreslår* därför att Vägverket utreder möjligheten att inkludera uppgifter om detta i sitt registreringssystem över vägtrafikskador. När kommunen upphandlar skolskjuts har de möjlighet att öka både säkerheten och tryggheten genom att ställa krav på entreprenören, fordonet och förarna (exempelvis krav på alkoholås). *Vi föreslår* att Vägverket i samråd med Svenska Kommunförbundet utarbetar nationella råd och riktlinjer för vilka krav som ska ställas på trafiksäkerheten vid upphandling av skolskjuts. Transportsituationen för funktionshindrade barn är inte tillfredsställande i dag, detta bör särskilt beaktas i riktlinjerna. Flera grupper kommer i kontakt med skol-

skjutsverksamheten och en ökad dialog mellan dessa grupper skulle öka förståelsen för deras respektive situation och också underlätta hanteringen av olika problem som kommer upp. *Vi föreslår* att Vägverket i samråd med Svenska Kommunförbundet och Skolverket utvecklar metoder för samråd mellan barn, förare, skola, kommun och föräldrar i syfte att förbättra säkerheten inom skolskjutsverksamheten.

Cykeln är ett viktigt färdmedel för barn och ungdomar och de har rätt till den rörelsefrihet det innebär att kunna cykla till skola och fritidsaktiviteter. Detta berörs i flera nationella och internationella dokument. I vilken omfattning barn och ungdomar kan utnyttja den rörelsefrihet som cykeln ger, avgörs framför allt av tillgång till ett säkert cykelvägnät, som inkluderar viktiga platser för dem såsom skolor, idrottsanläggningar, centrala affärsgator och torg. Det är därför avgörande med en god cykelinfrastruktur och *vi föreslår* att Boverket och Vägverket i nära samråd med Svenska Kommunförbundet utvecklar modeller för hur en god infrastruktur för säkra cykelvägar kan skapas.

Huvudskador står för en betydande andel av de allvarliga cykelrelaterade skadorna. Detta gäller även barn och ungdomar. Inom ramen för Vägverkets uppdrag nationell samlingen för trafiksäkerhet har en bestämmelse om cykelhjälm för barn diskuterats. *Vi föreslår* dock att regeringen inför en bestämmelse i trafikförordningen om att alla som cyklar ska använda cykelhjälm. Argumenten för detta förslag är att hjälmanvändningen tycks bli större även bland barn och ungdomar med en lag som omfattar alla; vuxnas attityder och eget beteende har stor betydelse för barn; cykelhjälmen ska knytas till cykling och inte till ålder och att skyldigheten att bära hjälm lätt uppfattas som "rättigheten" att ta av hjälmen när man inte längre omfattas av bestämmelsen. Vår ungdomsreferensgruppen framhöll att oavsett vilken åldersgräns man skulle välja försvåras hjälmanvändningen för dem som fortfarande omfattas av lagen, när äldre kamrater inte är skyldiga att använda hjälm. Sist men inte minst framhöll ungdomsreferensgruppen att barn och ungdomar behöver sina föräldrar och att även de drabbas om vuxna i omgivningen skadas eller dödas.

En ökad cykelhjelmanvändning kan vara ett steg mot att minska sociala skillnader i skador bland barn. Internationella erfarenheter visar att en ökad hjälmanvändning har större effekt i form av minskad skadefrekvens i låginkomstområden än i höginkomstområden. Därför är det viktigt att göra hjälmen så tillgänglig som

möjligt. Här har priset en betydelse. *Vi föreslår* att Vägverket utvecklar ett system för subventionering av cykelhjälm som en del av den informations- och utbildningssatsning som Vägverket avser att genomföra i samband med införande av en cykelhjälmbestämmelse.

Mopedens popularitet har återigen ökat i Sverige och förutom att öka ungdomars rörelsefrihet och självständighet, innebär detta att ungdomar debuterar som motortrafikanter på ett fordon där de med undantag av hjälmen är helt oskyddade. Detta medför en betydande risk att skadas allvarligt. Det är i dag tillåtet att köra moped från 15 års ålder i Sverige. För att köra moped klass I krävs det ett förarbevis som föregås av både ett teoretiskt och praktiskt prov. En liknande utbildning för klass II mopeden skulle ge ungdomar en bättre förberedelse för sin debut som motortrafikanter i det komplexa system som trafiken utgör. *Vi föreslår* därför ett tilläggsdirektiv till den pågående utredningen om förarbevis för moped klass I och för terrängskoter för att utreda möjligheterna för en obligatorisk utbildning och förarbevis för moped klass II. Vidare *föreslår vi* att Vägverket får i uppdrag att se över bestämmelserna när det gäller skjutsning på moped. Föraren bör själv ha erfarenhet och vana av att köra moped innan han/hon får börja skjutsa.

När det gäller äldre ungdomar vill vi öka möjligheterna för en bredare trafikantutbildning inom gymnasieskolan som kan främja en ökad riskmedvetenhet i trafiken och ge förberedande kunskaper innan den egentliga förarutbildningen. Delegationen har konstaterat att möjligheten till en bredare trafikantutbildning inom gymnasieskolan (inte körkortsutbildning) varierar stort mellan olika delar i landet. För att alla ungdomar oavsett bostadsort skall erbjudas liknande möjligheter till en allmän trafiksäkerhetsutbildning innan den egentliga förarutbildningen *föreslår vi* att Skolverket i samverkan med Vägverket utvecklar en nationell kursplan för detta.

Ökad erfarenhet av bilkörning har visat sig vara en mycket viktig komponent för att minska bilförares skadehändelser under deras första år med körkort. Studier visar att privat övningskörning utgör en viktig del av förarutbildningen eftersom den leder till ökad säkerhet efter körkortstagandet, men även att det finns vissa problem med hur övningskörningen genomförs och att det sker skador under övningskörning. I syfte att förbättra effekten av privat övningskörning *föreslår vi* ett förbättrat stöd för handledare och elev i form av en obligatorisk handledarutbildning. Utbildningen

bör ses som en start på samarbetet mellan handledare och elev och de ska därför genomgå utbildningen samtidigt.

För att bli en säker bilförare räcker det inte med att ha tekniska kunskaper om hur bilen fungerar och att känna till trafikreglerna utan man måste också kunna bedöma riskfyllda moment och kunna avgöra vid vilka förhållanden det är riskfyllt att köra. *Vi föreslår* att Vägverket föreskriver om ett obligatoriskt moment i förarutbildningen för att ge en ökad insikt om risker i trafiken och beteenden som kan medverka till riskfyllda situationer. Redan i dag omfattar halkutbildningen på trafikövningsplatserna, förutom färdighetsövningar, vissa insiktsövningar. Vårt förslag innebär en utvidgad halk- och riskutbildning.

En viktig fråga för nyblivna föräldrar och anhöriga är hur barnet ska placeras i bilen för att transporteras så säkert som möjligt. Delegationen betonar här vikten av att biltillverkarna tar ett helhetsansvar för barnsäkerheten i sina bilmodeller. Att integrera barnsäkerhet i design och utveckling av nya bilmodeller är en viktig skadeförebyggande åtgärd som underlättar både tillgänglighet och rätt användning av bilbarnstolar. För att samhället tydligare ska markera vikten av att färdas trafiksäkert *föreslår vi* en skärpning av trafikförordningen dels genom ett förtydligande där det framgår att det i ett fordon inte får färdas fler passagerare än antalet bilbälten medger, dels genom att föreslå att Vägverket utreder möjligheterna och konsekvenserna av en skärpning i förordningen avseende särskild skyddsanordning för barn. *Vi föreslår* också att Vägverket får i uppdrag att utreda möjligheten för Bilprovningen att genomföra inspektioner av hur bilbarnstolar är monterade.

Kap. 12 Fritidsmiljö och fritidsaktiviteter

Drunkning är den tredje vanligaste dödsorsaken efter trafikskador och skada till följd av avsiktlig självdestruktiv handling bland barn och ungdomar. Simkunnighet, ökad vattensäkerhet samt övervakning av små barn är det absolut viktigaste för att förhindra drunkningsolyckor. Under perioden 1997-2001 dog årligen 8-9 barn i åldrarna 1-17 år till följd av drunkning. Under 2002 drunknade 14 barn i samma åldersgrupp. Merparten av drunkningsolyckorna sker under sommaren och då i samband med utomhusbad.

Säkerhet och vana vid vatten borde vara ett uppdrag för både förskolan, förskoleklassen och skolan. *Vi föreslår* därför att det i läroplanen (Lpfö 98) förs in att förskolan ska ge barnen kunskaper om vattensäkerhet. *Vi föreslår* också att begreppet "kunna simma" i grundskolans kursplan förtydligas för ämnet Idrott och hälsa i linje med den "officiella" definitionen av simkunnighet: Simkunnig är den som kan falla i på djupt vatten, få huvudet under och efter att åter ha tagit sig upp till ytan kan simma 200 m i en följd, varav 50 m ryggsim.

Vidare *föreslår vi* att Räddningsverket ges i uppdrag att utfärda ett allmänt råd angående hur kommunala inom- och utomhusbad kan kvalitetssäkras ur säkerhetssynpunkt. I kontakt med Svenska Kommunförbundet konstateras att det inte finns något entydigt svar på vad som är kommunens ansvar för utomhusbaden. *Vi föreslår* att Räddningsverket i samråd med Svenska Kommunförbundet uppdaterar och förnyar skriften Strandbad samt kompletterar den med information om rättsläget kring kommunernas ansvar för allmänna bad.

Barn tillbringar en stor del av sin utomhusvistelse i miljöer som är skapade för barn av vuxna. Detta ställer stora krav på kunskap om lek och vad leken fordrar i form av fysisk miljö. Sedan Barnmiljörådet ersattes av Barnombudsmannen har det inte funnits någon nationell drivkraft och kanal ut till lokala aktörer för frågor om barns lekmiljö. Därför ser vi att ett utvecklingsarbete med syfte att höja kunskapen om lekbara miljöer är en viktig uppgift inom ramen för Boverkets övergripande ansvar för kunskapsutveckling och kunskapsspridning om säkra och utvecklande utemiljöer. Frågan måste uppmärksammas mer offensivt på nationell nivå för att stötta och utveckla det lokala arbetet. Det handlar både om att skapa insikt och förståelse hos berörda beslutsfattare om att leken är viktig ur många synvinklar och att visa hur goda miljöer för lek kan skapas och förvaltas.

År 1998 presenterades en ny europeisk standard för fasta lekredskap och stötdämpande underlag med syfte att eliminera allvarliga skador på lekplatser orsakade av lekredskap. Året därpå ersattes den i Sverige gällande standarden med den europiska standarden (SS-EN 1176-1/7 och SS-EN 1177). I många kommuner finns en osäkerhet om vad standarden egentligen står för och lekplatser och lekredskap har tagits bort med hänvisning till att dessa inte uppfyller den nya standarden. För att inte osäkerhet kring regler och ansvar ska hämma utvecklingen av goda lekmiljöer för barn

föreslår vi att Boverket och Konsumentverket i samråd med Svenska Kommunförbundet gemensamt informerar och utbildar kommuner, bostadsföretag och andra berörda aktörer om gällande bestämmelser när det gäller lekplatser och fasta lekredskap.

Idrott och motion bidrar positivt till folkhälsan och ska uppmuntras inte minst mot bakgrund av att inaktivitet troligen är det största framtida hotet mot vår folkhälsa. I dag saknas sammanställda data som beskriver antalet skador i relation till den tid som idrott och motion utövas. För att få ett bättre perspektiv på idrottsskadornas omfattning behövs mer specificerade data på hur mycket barn och ungdomar exponeras för enskilda idrotter. Det faktiska antalet barn och ungdomar som skadas av idrott och motion uppgår till mer än 50 000 personer varje år och förebyggande insatser är nödvändiga både för att minska den enskilda individens lidande och samhällets kostnader.

Delegationens mening är att det skadeförebyggande arbetet för att motverka allvarliga och dödliga idrottsskador måste förbättras. *Vi föreslår* att kunskap om hur idrottsskador kan förebyggas ska ingå i idrottslärarutbildningen. Vi anser att frågan ska ges stor uppmärksamhet inom idrottsrörelsen och att Riksidrottsförbundet tillsammans med specialidrottsförbunden genom utbildning och information sprider kunskapen om förekomsten av idrottsskador och hur dessa kan förebyggas. *Vi föreslår* att delar av statens anslag "Stöd till idrotten" ska användas i arbetet för att förebygga akuta idrottsskador bland barn och ungdomar.

Mot bakgrund av flera allvarliga händelser som inträffat under de senaste åren i samband med diskotek och musikfestivaler och som lett till att ungdomar skadats och omkommit, ingick det i Barnsäkerhetsdelegationens direktiv att lämna förslag på förbättrad säkerhet vid musikarrangemang. Frågan är belyst i två nyligen gjorda utredningar av Ungdomsdelegationen och Räddningsverket. Delegationen noterar att problemet med hörselskador som kan uppstå akut i samband med höga ljudnivåer inte tagits upp i detta sammanhang. Socialstyrelsen har utrett frågan om faran för skada vid höga ljudnivåer under vår utredningstid. I vårt arbete refereras nämnda utredningar och vår syn på vikten av att arbeta förebyggande för att barn och ungdomar inte ska drabbas av tinnitus i samband med arrangemang där höga ljudnivåer förekommer. Barnsäkerhetsdelegationen instämmer i de åtgärder som Räddningsverket föreslår i sin utredning. *Vi föreslår* att när beslut fattas om förslagets förverkligande måste dessa kompletteras med insatser

som syftar till att minska de skador hos barn och ungdomar som kan uppstå till följd av höga ljudnivåer.

Kap. 13 Säkerhet och utveckling i fysisk planering

Barn och ungdomar har en svag ställning i den fysiska samhällsplaneringen samtidigt som utformningen av miljön i bostadsområden, kring skolor och förskolor har stor betydelse för barn och ungdomar. För att stärka barnperspektivet i planeringen *föreslår vi* att ordet barn införs i plan- och bygglagens 1kap. 1§. Syftet med tillägget är att förtydliga att lagen i sin helhet ska tolkas ur ett barnperspektiv.

Enligt barnkonventionen har barn rätt att föra fram sina åsikter i alla frågor som rör dem och deras åsikter ska tillmätas betydelse. Barn har också rätt att motta och sprida information liksom välja den uttrycksform som passar barnet bäst. Även plan- och bygglagen ger barn och ungdomar rätt att delta i de samråd som lagen föreskriver. Erfarenheter visar dock att barn och ungdomar sällan kommer till tals. *Vi föreslår* därför en ändring i plan- och bygglagen att kommunen aktivt ska verka för att barn ges möjlighet att delta och att deras åsikter ska tillmätas betydelse. Med denna komplettering avses en medveten insats från kommunen att komma i kontakt och kommunicera med barn.

Vi ser Länsstyrelsen som en viktig aktör för att säkerställa barns och ungdomars delaktighet i den kommunala planeringen. I sin tillsynsverksamhet enligt plan- och bygglagen bör länsstyrelserna särskilt uppmärksamma hur barns och ungdomars kunskaper och synpunkter tagits tillvara i kommunernas planhandlingar. För att långsiktigt stärka länsstyrelsernas barnkompetens *föreslår vi* ett tillägg i Länsstyrelsens instruktion där det framgår att länsstyrelserna utifrån barnkonventionens bestämmelser och intentioner ska beakta barns behov, åsikter och rättigheter i sin tillsynsverksamhet.

Barnkonsekvensanalyser är ett viktigt redskap för att på ett systematiskt sätt belysa hur barn och ungdomar kan påverkas av olika beslut. Analysen ska bygga på forskning och beprövad erfarenhet liksom på den kunskap som barnet själv bidragit med. Vi menar att kunskapen är bristfällig när det gäller viktiga bestämningsfaktorer för barns och ungdomars säkerhet och utveckling. *Vi föreslår* därför att den framtida huvudmannen ges i uppdrag att

utveckla kunskapsunderlaget för barnkonsekvensanalyser inom detta område.

Arkitekter, planerare och kommunala handläggare står ofta inför svåra bedömningar i samband med den fysiska planeringen. De normer och regler, som tidigare gav vägledning i utformningen av utemiljön har försvunnit ur plan- och bygglagen. För att stödja det lokala arbetet *föreslår vi* att Boverket ges i uppdrag att i samarbete med forskare och myndigheter sammanställa och sprida kunskap om hur utemiljön bör utformas för att tillgodose barns och ungdomars rätt till säkra och utvecklande miljöer. När detaljregleringen försvunnit ur lagstiftningen förutsätter det att denna kunskap istället finns hos dem som utformar miljöerna. Här har landets olika lärosäten en viktig roll att utforma utbildningsplaner och kursplaner som svarar emot de krav som studenterna möter som yrkesverksamma.

Förtätning av den bebyggda miljön har fått starkt genomslag bland arkitekter och planerare i dag. Förtätningens orsaker och dess effekter är komplexa och det finns delade meningar om vad förtätningen innebär för barn och ungdomar. Men vi kan konstatera att gröna ytor i närområdet försvinner och att allt mindre ytor avsätts för barns och ungdomars lek och rekreation. Det är viktigt att följa denna utveckling och *vi föreslår* därför att Boverket ges i uppdrag att i samarbete med forskare och myndigheter sammanställa aktuell kunskap om vad förtätning av den bebyggda miljön innebär för barns och ungdomars tillgång till säkra och utvecklande miljöer.

Miljö kvalitetsmålen och de delmål som utarbetas under vart och ett av dessa är viktiga styrdokument för vårt samhällsbyggande i dag. Därför menar vi att det är angeläget att utforma delmål som leder till en utveckling där barns och ungdomars behov och rättigheter tillgodoses. *Vi föreslår* därför att regeringen utvecklar delmål för God bebyggd miljö utifrån barns och ungdomars rätt till säkra och utvecklande miljöer.

Kap. 14 Självmord, självmordsförsök och andra självtillfogade skador

Under tiden 1980–2000 har cirka 20 personer under 18 år årligen avlidit genom självmord. Självmord är den näst vanligaste dödsorsaken i Sverige för flickor mellan 13–17 år och den tredje

vanligaste dödsorsaken för pojkar i samma åldersgrupp. Före 15 års ålder är självmord ovanliga.

Fyra procent av pojkarna och nio procent av flickorna mellan 0 – 17 år vårdades i slutenvård till följd av avsiktlig självdestruktiv handling 1998-2000.

När det gäller självskadande handlingar (skära sig, rispa sig etc.) bland barn och ungdomar är det svårt att hitta tillförlitliga siffror. I en enkätstudie framkom att 9 procent (<18 år) någon gång avsiktligt gjort sig själv illa.

Vi menar att en ökad kompetens hos skolpersonal skulle öka möjligheterna för eleverna att bli sedda och få hjälp. *Vi föreslår* därför att Socialstyrelsen i samråd med Myndigheten för skolutveckling ges i uppdrag att utfärda riktlinjer för skolan om hur en skriftlig plan för att förebygga självmord, självmordsförsök och annan självtillfogad skada kan utformas. Vi menar också att barns och ungdomars psykiska och sociala ohälsa bör lyftas fram mer i skolhälsovårdens arbete. *Vi föreslår* därför att Socialstyrelsen i sitt arbete med Riktlinjer för skolhälsovårdens planering särskilt uppmärksammar barns och ungdomars psykiska och sociala ohälsa.

Vi föreslår också att Socialstyrelsen i nära samarbete med Folkhälsoinstitutet och Landstingsförbundet sprider information om de vanligaste symtomen på psykisk ohälsa bland barn och ungdomar till föräldrar och andra vuxna.

Att förebygga självtillfogade skador hos barn och ungdomar är en komplex fråga som kräver att flera olika discipliner involveras. *Vi föreslår* därför att det regeringsuppdrag som Socialstyrelsen har i samverkan med Rikspolisstyrelsen och Myndigheten för skolutveckling att ta fram strategier för samverkan över myndighetsgränserna för utsatta barn kompletteras med gruppen barn och ungdomar med självmordsnära eller självskadande beteende.

Kap.15 Metoder för ökad säkerhet och utveckling

Det är viktigt att skapa förutsättningar för säkerhet och utveckling i de miljöer där barn och unga befinner sig dagligen. En viktig del av säkerhetsarbetet i Sverige har varit inriktat på att försöka bygga in säkerheten i de miljöer där barn och unga vistas.

För vissa typer av olyckor finns det begränsade möjligheter till att bygga in säkerheten. Många skadeförebyggande program har därför inriktats på att försöka påverka beteenden antingen genom lagar

och regelverk (exempelvis mopedhjälm) eller genom information och utbildning (exempelvis simskolor). Det är viktigt att åtgärder genomförs parallellt på samtliga nivåer i samhället.

Erfarenheter visar att samråd med barn och ungdomar bör bli en naturlig del av arbetet inom många verksamheter. Ofta är det vuxna barnsperspektivet styrande, vilket innebär att utgångspunkten är vuxnas uppfattning om vad som är bäst för barn och ungdomar. När vi tar del av deras egna erfarenheter och kunskap framträder en annorlunda bild av verkligheten, vilket medför att arbetet kan inriktas på de områden som verkligen har betydelse för barns och ungdomars vardagsliv.

Det finns goda exempel där kommuner och myndigheter har involverat barn och ungdomar i arbetet. Vanligt är att barn informeras och konsulteras och att deras synpunkter utgör en del av beslutsunderlaget. Barnsäkerhetsdelegationen framhåller att det är angeläget att detta arbete fortgår och utvecklas. Den stora utmaningen ligger sedan i att låta barns och ungdomars synpunkter få genomslag i beslutsfattandet. Barnomsorg och skola har en viktig roll som demokratisk aktör i närsamhället och flera av de lokala projekt som vi presenterar visar hur ett långsiktigt samarbete med skolan kan byggas upp. Det är även angeläget att utveckla elevdemokratien i skolan. Erfarenheter visar att när eleverna involveras i skolans arbetsmiljöarbete kan detta leda till en skolgård som erbjuder utmaningar utöver det vanliga – utan att antal skador ökar. Det finns ingen nedre åldersgräns för barns delaktighet, utan det handlar om hur de involveras och i vilka frågor. Slutligen kan konstateras att avgörande för en dialog mellan barn och vuxna är ömsesidig respekt vilket också innebär att våga bemöta och ifrågasätta varandras synpunkter.

Summary

Chapter 1 The Commission's terms of reference and procedures

In the report 'The Office of the Children's Ombudsman – an advocate for children and young people' (SOU 1999:65), it was proposed that official responsibility for the coordination of child and youth safety issues should be clarified and transferred to some other agency.

In Government Bill 2001/02:96, 'Strengthening the Office of the Children's Ombudsman', which was presented to Parliament in February 2002, it was proposed that, as part of the process of refining the role of the Children's Ombudsman, the area of child safety should be reassigned to another authority. It was also observed in the Bill that responsibility for the play and outdoor environments of children had not been transferred to the Children's Ombudsman or any other agency from the former National Child Environment Council.

In addition, the Government had taken note of research results pointing to social differences in the injury risks of children and young people.

Against this background, in October 2001 the Government appointed a Child Safety Commission to work with issues relating to the environments of children and young people, with a focus on safety, injury prevention, and the right to play and recreation (S 2001:05).

The Commission has also had the official coordinating responsibility for efforts to promote child and youth safety.

The members and Secretariat of the Commission were appointed in the autumn of 2001, and began their work in January 2002. The assignment entrusted to the Commission was to be completed in its entirety by 31 December 2003, and prior to that an interim report was to be submitted on the question of which agency should

in future have overall responsibility for child safety issues. In February 2003 the Commission published this interim report, entitled 'The right of children to safe environments conducive to their development. The future lead agency' (SOU 2003:19).

We hereby present, in accordance with our terms of reference, our final report: 'From child accidents to the right of the child to safety and development' (SOU 2003:127).

Under its terms of reference, the Commission has had the task of reviewing and working with issues of safety and prevention of injuries in the environment of children and young people. The terms of reference have also required the Commission, in its work, to pay particular attention to and take into account the differing basic conditions and needs of children and young people, reflecting their gender, disability, ethnicity, and socio-economic and regional circumstances.

The Secretariat has reviewed studies, reports and research in this field and invited researchers and representatives of different bodies and programmes to Commission meetings and round tables, both to broaden its general understanding of the area and to provide information on specific activities. Four reference groups have been attached to the Commission, to gather information and reflect on its proposals. In addition, in the course of our inquiry we have paid fact-finding visits to various institutions and projects and held consultations with public authorities and organizations. We have also conducted numerous individual interviews with representatives of different bodies.

Chapter 2 The right of the child to safety and development

By ratifying the UN Convention on the Rights of the Child (the Children's Convention), Sweden has undertaken to ensure to the maximum extent possible the survival and development of the child. In its work, the Commission has primarily taken into account the four main principles of the Convention: that the best interests of the child are to be a primary consideration (Art. 3); that all children have the same rights and are of equal worth (Art. 2); the right to life and development (Art. 6); and the right of the child to express his or her views (Art. 12). We would argue that, if due regard is paid to these principles – in the light of which the other

articles of the Convention are to be interpreted – they provide a value base for the task of creating environments for children and young people which are safe and conducive to their development, and of involving youngsters themselves in this process.

Views of children have gradually changed in recent years, in research, politics and other arenas. The Children's Convention and new knowledge relating to children and childhood have together helped bring about a shift from a view of children as the object of upbringing and other actions by adults to a view of them as competent actors with expert knowledge of their own. In efforts to promote children's safety and development, it is important to remember that children have a right to protection and care, while also having a right to participation and a say in decision-making.

Young people are growing up in an increasingly changing society, which means that it is no longer possible for them to take over the cultures, life patterns and identities of their parents' generation. The traditional norm and value systems that once shaped people's lives are becoming less influential. It might be imagined that all the choices available and the growing emphasis on the individual would mean that everyone had the same life chances, but major differences in basic terms of existence still exist between young people from different social backgrounds. While these are the tendencies that emerge from sociological research, parents of course still have a significant impact on how the individual young person shapes his or her life. In seeking to promote safe environments conducive to the development of the younger generation, it is important to proceed from an awareness that young people are a heterogeneous group, with varying interests and preferences.

The Child Safety Commission has primarily focused on unintentional injuries (accidents), but it has also looked at self-inflicted injuries and those resulting from violence. Our inquiry has concentrated on serious and fatal injuries, and on injuries that can cause long-term suffering or functional impairment. An endeavour to prevent every minor injury could impose excessive restrictions on children's everyday lives.

In the case of injuries due to violence and those that are self-inflicted, a different kind of discussion is of course called for: here, it is not only the injuries as such that we are anxious to prevent,

but also the phenomena behind them, such as violence and mental ill health.

Safety and development are mutually dependent. Efforts to promote safety can make children more secure and give them greater scope to play and move about freely. But they are no guarantee that the children's environment will be stimulating and beneficial to their development. To create such environments, a partly different approach is required. An environment conducive to development offers opportunities for play and independent mobility, allowing children and young people to safely visit their friends, go to school, and travel to recreational activities and service outlets. It is also important that they themselves feel secure in their environment.

Chapter 3 Future efforts to promote safety and development

The Child Safety Commission's vision for future work in this area is that all children and young people should be able to safely play and spend time in all environments without being killed or seriously injured. The responsibilities of the future lead agency should include monitoring how different bodies and organizations in society, both public and private, are helping to realize this vision. Today, the situation of children in Sweden, including their safety and development, is affected not only by national regulations and strategies, but also by decisions taken for example within the European Union.

We wish to highlight four important aims and principles that should guide future efforts to achieve safe environments conducive to the development of children and young people:

- Give children and young people a greater say in decisions affecting their everyday lives

In our view, the participation of children and young people is essential to carrying the process forward, particularly in terms of new methods and approaches and new phenomena that require attention.

- A more in-depth understanding of the social background factors behind injuries is needed

A modern approach to child safety promotion needs to take into account psychosocial, socio-economic and physical aspects of children's and young people's environments. Research reveals clear social differences in the risk of being injured; now a deeper understanding of the causes of these differences is needed. Attention should also be paid to injuries resulting from violence and self-destructive acts.

- Safety and development are mutually dependent

It is important to see the development of children and young people in context. Youngsters have a right to grow up in an environment in which they can play and move about freely, accept challenges, and gradually extend their radius of action and their independence, without risking being killed or seriously injured.

- Adolescents are a forgotten group

To a large extent, Swedish injury prevention efforts have focused on younger children. It is important to maintain these efforts, but also to step up preventive action for the benefit of adolescents.

In our opinion, the future lead agency should primarily focus on the following areas of work: coordination, knowledge development, methods development, surveillance and the task of serving as a unifying force for education, information and campaign activities. *We propose* that the future lead agency should be commissioned to study the feasibility of establishing regional knowledge centres. In the area of coordination *we propose* that the agency, in consultation with the National Agency for School Improvement and the National Agency for Education, should examine the need and scope to address safety and development issues in pre-schools, after-school centres, pre-school classes and schools, and make recommendations as to how such work could be naturally integrated into the educational activities of these facilities.

There are a number of areas and groups to which we feel attention needs to be devoted in the future. We have noted the

existence of social differences in injury risks among children and young people, and therefore consider it important to achieve a better understanding of ways of reducing such differences. *We therefore propose* that the future lead agency, working with the sectoral authorities concerned and with researchers, should develop methods to diminish social differences in the occurrence of injuries. We believe that it is also important, from the viewpoint of future efforts in this area, to monitor the social distribution of injuries among children and young people and to make the results known to decision-makers. Accordingly, *we propose* that the future lead agency should monitor the social distribution of injuries among children and young people and make the resultant data known to politicians and decision-makers at all levels.

Up to now, much of the work done in Sweden to promote child safety has had a focus on younger children. In future, special responsibility should be assumed for developing new knowledge relevant to promoting the safety of adolescents. Environments conducive to the development of this age group are another important area of work.

We have noted a lack of knowledge concerning the pattern of injuries across different categories of housing. *We therefore propose* that the National Board of Health and Welfare and the Swedish Rescue Services Agency, in collaboration with the National Board of Housing, Building and Planning, should initiate and monitor the implementation of analyses of injury patterns in neighbourhoods of different types.

Our discussions with our Young People's Reference Group have demonstrated the importance of involving young people in the process. It is vital to continue to develop arrangements that will enable children and young people to participate at different levels in society. Involving the young generation and listening to their views and expertise will allow safety promotion activities to be developed and highlight areas in particular need of attention.

Every year around 100 children under the age of 18 in Sweden die as a result of injuries, violence or suicide. Roughly half of these children are killed on the roads, this category being followed by those dying as a result of deliberate self-inflicted injuries, drowning or fires. The Commission considers it important to investigate cases with a fatal outcome, since such inquiries can provide valuable

knowledge for preventive efforts. *We therefore propose* that the Rescue Services Agency's National Centre for Lessons Learned from Accidents (NCO) should be commissioned, first, to investigate – where this would not otherwise be done – cases in which children and young people under the age of 18 have died as the result of an accident, suicide or violence; and second, to summarize and publish on an annual basis the results of other agencies' inquiries into deaths, in collaboration with the agencies concerned.

The Child Safety Commission has identified a number of areas in which more needs to be done at the national level, and in which responsibilities need to be clarified. These areas are injuries resulting from violence and self-destructive acts; sports injuries; drowning; and safe outdoor environments conducive to children's development. A review of the framework documents and activities of relevant authorities shows that several of these areas already fall within the remit of different authorities.

As regards sports injuries, no national coordination or methodological development of preventive efforts is currently under way. According to its standing instructions, the National Institute of Public Health is to serve as a national knowledge centre for methods and strategies in the field of public health, as well as promoting health and preventing diseases and injuries. *We therefore propose* that this Institute should be entrusted with developing methods and strategies to prevent sports injuries, in both organized and recreational sport, with a particular emphasis on children and young people.

There is no agency at present with overall national responsibility for ensuring the right of children to safe and development-enhancing outdoor environments in the vicinity of pre-schools and schools and in residential areas. These questions have received little attention since 1993, when the National Child Environment Council was replaced with the Office of the Children's Ombudsman. In our view, therefore, the National Board of Housing, Building and Planning should give a national lead in this area, and *we propose* that it be entrusted with overall responsibility for developing and disseminating knowledge about safe outdoor environments conducive to development, with a particular focus on children and young people.

For issues relating to drowning, too, there is no national lead authority at the present time. The principal body currently working with these issues at a national level is the Swedish Life Saving Federation, a non-governmental organization. In our view, the Swedish Rescue Services Agency is the authority best suited to act as the lead agency in this area, since its mandate includes seeking to reduce the number of accidents and to create a safer society. The new Rescue Services Act that has now been proposed will impose an obligation on municipal authorities to draw up local action programmes to prevent accidents which require the deployment of emergency services. The problem of drowning should be a natural focus of action in this context, and *we propose* that a national sectoral responsibility for measures to prevent drowning should be established in the appropriation directions of the Rescue Services Agency.

In the search for greater security and safety for children and young people, attention needs to be paid to injuries resulting from violence. Such injuries among children and young people are a matter of great concern from a public health point of view, and fall primarily within the remit of the National Institute of Public Health and the National Council for Crime Prevention. Neither of these authorities is currently able to address this issue in an active manner, and *we therefore propose* that the future lead agency should have a national coordinating responsibility for efforts to prevent injuries caused by violence.

Injuries resulting from self-destructive actions, such as suicide attempts, suicide and self-inflicted injuries, have attracted growing attention as knowledge about such phenomena has expanded. The work of the National Board of Health and Welfare covers the policy areas of health care, social services and public health, all of which are relevant in various ways to this complex set of issues. Such questions therefore fall within the Board's sphere of responsibility.

Chapter 4 How and in what environments are children and young people injured?

In Sweden as in other parts of the world, injuries are a major public health problem. Even if the number of deaths in Sweden resulting from injuries is low compared with other countries, injuries still represent the commonest cause of death among children and young people. The number of injuries increases as their severity decreases, and the situation can be described as a pyramid, with fatal injuries at the top and minor ones at the bottom. Road traffic accidents account for the largest share of fatal injuries, but when it comes to injuries requiring hospital treatment various types of falls are the commonest cause.

Injuries are not randomly distributed over different areas and different social groups in Sweden. There are clear regional differences in the risk of being injured and in patterns of injury. These are described in more detail in the 'Child Injury Atlas' (SOU 2002:99) prepared at the request of the Commission. National studies show that there are also socio-economic differences in the risk of being injured, a state of affairs described more fully in one of the Child Safety Commission's reports, dealing with social differences in injury risks (SOU 2002:68).

Although generally speaking more deaths due to injuries occur among boys than among girls, a similar pattern of causes of death emerges for both sexes. Road traffic accounts for the largest share of deaths throughout childhood and adolescence, the proportion showing a marked rise with increasing age. Drowning, suffocation and violence primarily figure as causes of death in the younger age groups. Between the ages of 13 and 17, injuries resulting from deliberate self-destructive actions cause a large proportion of deaths among both boys and girls. Such injuries are responsible for a larger share of deaths among girls than among boys, but the number of deaths resulting from them is higher for boys than for girls.

As regards fatalities resulting from road traffic injuries, injuries associated with car use predominate among both boys and girls and in all age groups. It should be noted, though, that in Sweden few children in the youngest age groups are killed on the roads. Among boys aged 13–17, moped and motorcycle injuries account for a

large share of deaths. Specific to girls are fatalities arising from horse and pony riding on roads.

Injuries caused by falls of various kinds make up more than half the injuries requiring hospital treatment up to the age of 12, and just under half in the case of the 13–17 age group. A clear aged-related pattern emerges for different types of falls. Falls on the same level, from furniture and on stairs are commonest among the youngest children. Between the ages of 4 and 6, falls from furniture become less frequent, while falls from playground equipment become more common. In this age group the number of falls on skis, skates, in-line skates etc. also increases. This type shows a further rise among 7- to 12-year-olds, while falls from play equipment decrease. Same-level falls increase in this age group, largely owing to sports injuries (falls occurring while playing football, floorball etc.). Falls of this kind then increase further in the oldest age group.

Chapter 5 Injuries and injury prevention from a national economic point of view

The public policy aim of safeguarding people's lives and health is manifested in both legislation and goal and policy documents. The case for injury prevention measures is rarely based on purely economic arguments, but rather on a valuation of the benefits of reducing injury rates. It is therefore important to establish what measures to prevent injuries will achieve policy objectives at the lowest cost. To this end, cost-effectiveness studies of such measures need to be developed. With regard to children and young people, we need to achieve a better understanding of how safety is valued – both by adults and by children themselves. It is also necessary to develop the effectiveness of different measures for children and young people. We note that society invests considerable resources in injury prevention. It is therefore important to improve our understanding of how the priorities defined by society promote the safety of children and young people.

While saving money is not the primary aim of injury prevention efforts, it is important to recognize that personal injuries often entail costs of various kinds over an extended period of time, spread over different cost-bearing entities, such as health services,

the social insurance system, local authorities and insurance companies. Existing knowledge about what injuries to children and young people cost society and how they are distributed over different cost bearers is inadequate.

Chapter 6 Statistics and other sources of information on safe environments conducive to children's and young people's development

It is important to be able to monitor changes in areas which we know can affect the safety and development of children and young people. One way of acquiring knowledge about changes over time is to track different types of occurrences that can be linked to safety or development, for example the number of injuries occurring. Data on different characteristics of environments, such as distance to schools and play and recreation areas, traffic volume on roads, the design of school and pre-school environments, the condition of playgrounds and play equipment etc., also enhance our understanding of the risks and development opportunities associated with these environments.

Continuous surveillance of injuries can help to identify different types of risks and the causes of injuries, and offer a picture of how injuries are distributed in the population, providing a basis for health promotion and injury prevention activities. This chapter gives a brief account of recurring national data collection programmes which provide a knowledge base for the task of ensuring the right of children and young people to safe environments which promote their development.

The Commission considers it important to strengthen the detailed, sample-based component of the existing national hospital discharge register. *We propose* that the current arrangement, whereby in-depth data on injuries are collected from a sample of hospitals representing just under 6 per cent of Sweden's population, should be expanded to cover some 15 per cent of the population. The sample-based part of the system includes information on where, how and when injuries have occurred and on their causes. More detailed information about the background factors behind events leading to deaths and personal injuries provides a better basis for effective injury prevention efforts. Such a system also

gives us an improved understanding of the causes of childhood and youth injuries. The Child Safety Commission underlines the importance of a long-term financial solution to safeguard the system that has been developed and to permit further development of what is a powerful tool for effective injury prevention. The information contained in this part of the hospital discharge register sheds light on the external causes of injuries and provides a clearer link with injury prevention measures and the agencies and organizations responsible for them.

We propose that a national reference group be set up to support the development of the national information system. It should include members with a special brief to ensure that the quality of data on children's and young people's injuries is improved. The Commission regards it as essential to make full use of, collate and regularly publish the information provided by certificates of cause of death, and *we propose* that arrangements to do this should be established. This will provide a fuller picture of the sequences of events leading to deaths among children and young people, and could among other things identify where responsibility for preventive action lies.

Not enough is known at present about the nature and extent of children's movements and the environments in which they take place – for example, where children play and how they move from place to place. Information on these subjects is something children themselves can supply us with. Equally, only youngsters themselves can tell us whether or not they feel secure. This sense of security is important for both the safety and the development of a child, and can be linked to the different environments involved: the road traffic environment, the school environment etc.

As provided in legislation and national goal and framework documents, the various sectoral authorities are responsible for producing knowledge in their respective fields, *inter alia* by means of monitoring. Since documents of these kinds make little reference to the right of children and young people to environments conducive to their development, national responsibility for this area is not clearly assigned to any specific body. This means that there is no national driving force for monitoring and systematic development relating to these issues. Several of the proposals advanced in this report will therefore require questions concerning the right of

children and young people to development-friendly environments to be incorporated in legislation and national goal and framework documents, in order to create incentives to develop monitoring.

Chapter 7 In the home

To a large extent, child safety efforts in Sweden have focused on young children and on measures in the home, an approach that has in fact reduced the number of injuries occurring in the domestic environment. There are many successful examples of modifications to this environment or to products found there, aimed at reducing incidents in which children are injured at home; these include window stops, childproof medicine containers and childproof electric sockets.

Among younger children, the majority of injuries occur in the home and in residential areas. Different types of falls are the commonest cause of domestic injuries. Injuries resulting from scalding and poisoning are common among young children, as are crushing and cutting injuries up to the age of 6. Damage to teeth has also been observed to be a frequently occurring type of injury, especially in the younger age groups.

The home environment poses different types of injury risk for a child, and these risks change as the child grows and develops. For the parent, it can be difficult to discover the dangers in time. Credible and accessible information for parents is therefore an important injury prevention measure. Since there will always be newcomers to parenthood, such information has to be provided on a continuous basis.

The building regulations of the National Board of Housing, Building and Planning include safety standards that apply to new buildings and to alterations to existing ones. To what extent these regulations are adhered to, however, is unclear. If a building is altered, it is the owner's responsibility to ensure that the work complies with the child safety standards in force when the alterations are carried out. Despite this, new windows without stops or other safety devices are still fitted in homes, and new cookers are installed without their anti-tipping devices being secured. *We therefore propose* that the National Board of Housing,

Building and Planning should conduct a review of compliance with safety standards.

Most of the existing child safety standards for new buildings were incorporated into the building legislation in 1973, and those for alterations in 1976. Buildings constructed before 1973 or altered before 1976 usually lack the protection against injuries that is now included in new and altered buildings. This means, for one thing, that much of the housing built as part of the 'million homes programme' (1964–75) is not covered by the child safety standards laid down in the Board of Housing, Building and Planning's building regulations. The Board has expertise regarding the different child safety devices and other measures that can be installed and introduced to improve safety in the home. *We therefore propose* that the National Board of Housing, Building and Planning should be given the task of producing and disseminating information on ways of enhancing child safety in older buildings.

The principal role of the Swedish Poisons Information Centre (GIC) is to provide information about risks and symptoms and to give advice on treatment in the event of acute poisoning incidents, both to the general public and to practitioners. More than half the enquiries the Centre receives relate to children under the age of 10. Often, the children concerned have drunk chemical products or ingested medicines by mistake, and such incidents mainly occur in the home. At present, information on the composition of chemical products is supplied to the Centre on a voluntary basis. *We propose* that all companies manufacturing and/or selling chemical products which could entail a risk of poisoning should be required to supply the Poisons Information Centre with data on the chemical composition of those products.

Chapter 8 Products

Children and young people constantly come into contact with products which in one way or another can pose a risk of injury. Globally, the range of products available is enormous, and increasingly free movement of goods and services within the EU, where producers themselves are responsible for product safety, means that the question of the safety of products to consumers needs to be carefully monitored.

The aim of making products safe is being pursued through work on various product directives at the European level and through standardization on both a national and an international basis. Existing rules in this field need to be continuously reviewed and improved, since new products are constantly appearing on the market.

Chapter 9 Pre-schools, after-school centres, pre-school classes and schools

Children today spend the largest part of their everyday lives at pre-school, at an after-school centre, in a pre-school class or at school. The outdoor environments in the immediate vicinity of pre-schools and schools are therefore very important for their development and health. To raise standards in terms of secure, safe and stimulating outdoor environments, *we propose* that the Education Act should be supplemented to include a requirement that both indoor and outdoor school environments are suited to their purpose.

For pre-school children, outdoor spaces are an important developmental environment. It has been drawn to our attention that staffing cuts at pre-schools have reduced the scope for visits to parks and other green spaces, at the same time as the pre-schools' own outdoor environments have not been developed so as to offer corresponding amenities. *We therefore propose* that, as part of its inspection of local authorities, the National Agency for Education should be asked to review the way in which authorities are discharging their responsibilities for the outdoor environments of pre-schools.

The National Agency for School Improvement, too, should be an important driving force and source of inspiration when it comes to developing the outdoor environments of pre-schools and schools. *We therefore propose* that this Agency should give priority to the outdoor environment of pre-schools in its development work. The Pre-School Curriculum (Lpfö 98), as currently worded, supports the view that the outdoor environment of pre-schools falls within the remit of both national education agencies, and it is our opinion that a more proactive approach to this question is called for.

In 1990 the application of parts of the Work Environment Act was extended to include individuals undergoing education, and since 1998 these rules have also applied to children in pre-school classes (aged 6–7). The Act applies on school premises during school hours, and covers some 1.5 million children and young people. The Commission's view is that the Work Environment Act and the systematic working environment programmes which it requires could be a valuable means of improving the overall environment of child day care and school education. Several surveys suggest that compliance with the Act in schools is very poor as far as pupils are concerned. Studies show that many pupils sustain injuries in the school environment. According to the data emerging from these studies, the number of children and young people injured at school (between 19 and 30 pupils per 1,000) is higher than the number of adults who, according to the Swedish Work Environment Authority, are injured at work (roughly 6 to 8 workplace accidents per 1,000). Younger pupils are mostly injured during breaks and older ones during physical education lessons. More boys than girls are injured. Most of the injuries occur outdoors. Body contact (unintentional or intentional), e.g. collisions, hitting, pushing or kicking, accounts for some 30 per cent of all injuries to pupils.

The Commission is of the opinion that a review of the entire Work Environment Act from the standpoint of the pupil should be commenced immediately, also taking into account children at pre-schools and after-school centres. Pending the outcome of such a review, the Commission is presenting several proposals aimed at improving the working environment of pre-schools, after-school centres, pre-school classes and schools.

We consider it very important to give pupils the opportunity to influence and assume responsibility for their own working environment at school by involving them in work environment issues. Schools should make use of the resource which their knowledge and participation represent. In addition, working environment activities in schools provide a preparation for the world of employment. School students do not have the same opportunities as employees' representatives to influence the environment in which they work, and need extra support in this context. *We therefore propose* that supervision by the Work

Environment Authority of the working environment of pupils in schools should be developed and improved. It is our view that more effective supervision will improve compliance with the relevant legislation and thereby reduce the number of pupil injuries resulting from accidents.

From our contacts with their organizations, it emerges that pupils are often unaware of their right to appoint their own safety representatives. In a report entitled 'Pupil involvement in schools' work environment activities through pupil safety representatives', the National Agency for Education proposes, among other things, that head teachers should be required to inform pupils of their right to elect such representatives, and that the Work Environment Authority and the Agency for Education should together draw up guidelines on what training for pupil safety representatives should include and who should be responsible for it. The Commission welcomes and supports these measures to improve pupil participation in working environment activities. We assume that the proposals of the National Agency for Education will be implemented.

The Child Safety Commission feels that the position of pupil safety representatives on schools' safety committees needs to be strengthened. To give these representatives a greater say and more scope to influence the working environment of their schools, *we propose* that they should also have the right to present proposals and to vote at safety committee meetings.

We propose that working environment training should be included in the new state education programme for school heads, so as to improve the school working environment of both pupils and staff. *We also propose* that the provisions of the Work Environment Act should apply to children at pre-schools and after-school centres. From the vantage point of the child, pre-school, after-school centre, pre-school class and school form a coherent whole and constitute the environment in which they spend the greater part of their everyday lives. Children at pre-schools and after-school centres have the same need of a good working environment as older children and adults. *We propose* that children from pre-school classes up to year 6 should be given the right to appoint pupil safety representatives.

We propose that the Work Environment Authority, in consultation with the National Agency for Education, should be asked to deliberate on appropriate arrangements for reporting of schools' work environment activities, and that the general provisions chapter of the new Education Act should include a clause making it clear that the Work Environment Act and its provisions apply to the school system as a whole.

The Commission takes the view that, to achieve an effective injury prevention programme, injuries occurring in schools need to be continuously reported and recorded at a national level. *We propose* that the Work Environment Authority should collect, analyse and publish data on injuries occurring in pre-school classes and schools in the same manner as it does for occupational injuries in general.

Chapter 10 The working environment of minors

Although the working conditions of minors are carefully regulated, serious injuries and deaths nevertheless occur every year in conjunction with the employment of young people. The Child Safety Commission considers the existing legislation on the working environment of minors to be adequate. *We propose* that the information given to those responsible for the working conditions of young people should be broadened and improved, so as to reduce occupational injury rates among this group. It is also important to ensure that workplace injuries affecting minors are reported, so as to improve the basic data for injury prevention efforts. The social partners, responsible authorities and schools must work together to disseminate information about the working conditions of minors to employers, children and young people and their parents.

Chapter 11 The road traffic environment

Injuries on the roads are the principal cause of death among children and young people. Road traffic affects young people's lives in many ways. It opens up greater opportunities in terms of mobility, but may also be an obstacle to children wishing to

discover and explore their immediate surroundings. The Government has emphasized that the needs of children, especially in terms of access, traffic safety and a good environment, should guide the way the transport system is designed and operates.

The Commission's proposals are above all intended to enhance the safety and independent mobility of all children and young people. They should not, though, be seen as a substitute for other measures designed to promote alternative modes of transport. It is important for example, in line with government objectives in the areas of transport and environment policy, to develop public transport at the local and regional levels. Particular attention should be paid to transport for young people in the evenings and at weekends, a factor that could also help to reduce the occurrence of drink-driving.

In several countries, injuries to child pedestrians have decreased, despite an increase in traffic. To establish whether this is because conditions for children have become safer or because they are spending less and less time in traffic, we need to know the nature and extent of children's and young people's movements in the road traffic environment. *We therefore propose* that the National Road Administration should be given the task of further developing studies of children's/young people's exposure to road traffic.

These days, vulnerable road users and vehicular traffic are increasingly having to share the space available on roads and streets. In our opinion, this trend could have consequences for the safety and mobility of children and young people. To avoid any adverse impacts for the young generation, *we propose* that the National Road Administration and the National Board of Housing, Building and Planning, in consultation with the Swedish Association of Local Authorities, should develop criteria to ensure the safety and development of children and young people in road and street environments with mixed traffic.

Many local authorities have achieved a great deal in terms of promoting safe environments for pedestrians and cyclists in built-up areas. On the state road network, on the other hand, pedestrian and cycle traffic has not been given the same priority. *We therefore propose* that the National Road Administration should be charged with developing the pedestrian and cycling infrastructure along state roads, to make it safer for children to travel to school.

School transport services are provided by local authorities to ensure that children who live a long way from school are also able to attend. In many cases, therefore, they offer a safer means of transport than if the children were to walk or cycle on their own. However, certain problems with these services have emerged in recent years. The Commission consequently wishes to draw attention to three areas in which improvements need to be made. Reporting of incidents and injuries in conjunction with the use of school transport services must be improved, and *we therefore propose* that the National Road Administration should examine ways of including data on such occurrences in its system for recording road traffic injuries. When local authorities award school transport contracts, they have an opportunity to improve both safety and security by laying down requirements concerning contractors, vehicles and drivers (e.g. a requirement that alcohol ignition interlock devices be fitted). *We propose* that the National Road Administration, in consultation with the Swedish Association of Local Authorities, should prepare national advice and guidelines concerning the road safety requirements to be imposed when purchasing school transport services. The transport situation for children with disabilities is not satisfactory at present, and the guidelines should take particular account of this. Several groups are affected by school transport services, and closer dialogue among them would make for a better understanding of their respective situations, as well as making it easier to deal with problems that arise. *We propose* that the National Road Administration, in consultation with the Association of Local Authorities and the National Agency for Education, should develop methods for consultation between children, drivers, schools, local authorities and parents, with a view to improving the safety of school transport services.

Bicycles are an important mode of transport for children and young people, and they have a right to the independent mobility which being able to cycle to school and to recreational activities entails. This is touched on in several national and international documents. The extent to which children will actually be allowed to cycle on their own and young people will be able to make use of the mobility afforded by the bicycle depends above all on their having access to a safe network of cycle tracks, linking places that

are important to them, such as schools, sports facilities, central shopping streets and market places. A good cycling infrastructure is therefore crucial, and *we propose* that the National Board of Housing, Building and Planning and the National Road Administration, in close consultation with the Association of Local Authorities, should develop models that will enable a good infrastructure of safe cycleways to be created.

Head injuries account for a significant proportion of serious cycling-related injuries. This is also true of children and young people. In the framework of the National Coalition for Road Safety, launched by the National Road Administration, a rule requiring children to wear cycle helmets has been discussed. However, *we propose* that the Government should include a provision in the Road Traffic Ordinance requiring *all* cyclists to wear helmets. The arguments in favour of this proposal are that use of helmets seems to increase among children and young people, too, when there is a law that applies to everyone; that adults' attitudes and behaviour are a major influence on children; that cycle helmets should be linked to cycling, not to age; and that the obligation to wear a helmet can easily be perceived as a 'right' to stop wearing one when a young person is no longer covered by the requirement. The Commission's Young People's Reference Group emphasized that, whatever age limit were to be chosen, those still required to wear a helmet would find it more difficult to do so when their older friends no longer had to. Last but not least, the Reference Group stressed that children and young people need their parents and that they, too, are affected if adults close to them are injured or killed.

Increased use of cycle helmets could be a step in the direction of narrowing social differences in injury rates among children. International experience shows that increased helmet use has a bigger impact in terms of reducing injury rates in low-income areas than in high-income neighbourhoods. This is why it is important to make helmets as widely available as possible. In this regard, price is a significant factor. *We propose* that the National Road Administration should develop a system to subsidize cycle helmets for a limited period, as a complement to the information and education campaign which it intends to launch to coincide with cycle helmets becoming compulsory.

The moped has seen a new rise in popularity in Sweden and, as well as increasing young people's mobility and independence, this means that youngsters are beginning their careers as motorized road users on a vehicle which, apart from the helmet they are required to wear, leaves them completely unprotected. This creates a significant risk of serious injury. The minimum age for moped riders in Sweden is currently 15. Riders of Class I mopeds must hold a licence, which they can obtain after passing a theory and a practical test. Similar training for Class II (low-performance) mopeds would prepare young people better for their motor vehicle debut in the complex system which road traffic represents. *We therefore propose* additional terms of reference for the committee that is currently studying the question of licences for riders of Class I mopeds and light all-terrain vehicles, requiring it also to examine the possibility of compulsory training and licences for Class II mopeds. In addition, *we propose* that the National Road Administration should be asked to review the regulations concerning the carrying of passengers on mopeds. Riders should have some experience of handling a moped themselves before they are permitted to start carrying passengers.

In relation to older adolescents, we wish to increase the availability of broader-based road user training at upper secondary schools, to promote greater risk awareness on the roads and to lay a foundation of knowledge and skills prior to actual driver training. The Commission has noted that access to broader training of this kind (as opposed to training for a driving licence) in upper secondary schools varies widely across the country. To ensure that all young people, wherever they live, have a similar chance of receiving general road safety training before learning to drive, *we propose* that the National Agency for Education, in collaboration with the National Road Administration, should develop a national syllabus for such a programme.

More extensive driving experience has been found to be a very important factor in reducing the number of incidents giving rise to injuries in which car drivers are involved during their first year with a licence. Studies show that private driving practice is an important part of the training of learner drivers, since it results in greater safety after they have passed their tests, but also that there are certain problems with the way in which such practice is

undertaken, and that injuries occur in conjunction with it. To enhance the effectiveness of private driving practice, *we propose* improved support for supervisors and learner drivers in the form of compulsory supervisor training. This training should be seen as an initial step in the collaboration that is to take place between supervisor and learner, and they should therefore undergo it at the same time.

To be a safe driver, it is not sufficient to have a technical understanding of how a car works and to know the rules of the road; it is also necessary to be able to judge risk factors and to decide under what conditions it is dangerous to drive. *We propose* that the National Road Administration should make it compulsory for driver training to include a component designed to create a greater awareness of risks in road traffic and of behaviour that can give rise to dangerous situations. The skid control training provided at skid training centres already includes, in addition to training in practical skills, certain risk awareness elements. Our proposal envisages an expanded programme of skid control and risk training.

An important question for new parents and their relatives is how children should be placed in cars in order to be carried as safely as possible. Regarding this issue, the Commission stresses the need for car manufacturers to assume an overall responsibility for the child safety aspects of their vehicles. Integrating child safety into the design and development of new car models is an important injury prevention measure, facilitating both access to and correct use of child restraints. To give a clearer signal of the importance society attaches to road safety, *we propose* a tightening up of the Road Traffic Ordinance: on the one hand, it should be clarified to the effect that vehicles may not be used to carry more passengers than the number of seatbelts permits; on the other, we propose that the National Road Administration should study the feasibility and consequences of including in the Ordinance stricter provisions on special safety equipment for children. *We also propose* that the National Road Administration should be asked to study the feasibility of the national vehicle inspection company Bilprovningen carrying out inspections of how child restraints are fitted.

Chapter 12 The recreational environment and recreational activities

Drowning is the third commonest cause of death among children and young people, after road traffic injuries and injuries resulting from deliberate self-destructive acts. Swimming ability, improved water safety and supervision of young children are by far the most important factors in preventing drowning accidents. Over the period 1997–2001, 8–9 children aged 1–17 died as a result of drowning every year. In 2002, 14 children over the same age range drowned. The majority of drowning accidents occur in summer, in conjunction with outdoor bathing.

Pre-schools, pre-school classes and schools all have a part to play in promoting water safety and experience of water. *We therefore propose* that teaching of water safety should be included in the Pre-School Curriculum (Lpfö 98). *We also propose* that the expression ‘be able to swim’ in the physical education and health syllabus for compulsory schools should be clarified on the basis of the ‘official’ definition of swimming ability: a person is able to swim if they can fall into deep water, have their head submerged and, after surfacing again, swim 200 m without stopping, including 50 m on their back.

In addition, *we propose* that the Swedish Rescue Services Agency should be entrusted with the task of issuing general guidance on quality assurance of local authority indoor and outdoor bathing facilities from a safety point of view. From our contacts with the Swedish Association of Local Authorities it emerges that there is no clear-cut answer as to what responsibilities local authorities have in relation to outdoor bathing facilities. *We propose* that the Rescue Services Agency, in consultation with the Association of Local Authorities, should revise and update the publication *Strandbad* (‘Shore bathing’) and supplement it with information on the legal position regarding local authorities’ responsibilities for public bathing places.

Children spend a large proportion of the time they are outdoors in environments created for them by adults. This demands a great deal in terms of those adults’ understanding of play and what it requires in the form of physical environments. Since the National Child Environment Council was replaced with the Office of the Children’s Ombudsman, there has been no national driving force and channel for communication with local bodies on issues relating

to the play environment of children. We therefore see a development effort aimed at creating a better understanding of environments suitable for play as an important part of the National Board of Housing, Building and Planning's overall task of developing and disseminating knowledge about safe outdoor environments conducive to children's development. This question must receive more active attention at the national level, in order to support and develop local efforts. It is a matter both of creating awareness and understanding among the decision-makers concerned that play is important from many points of view, and of demonstrating how good environments for play can be created and managed.

In 1998 a new European standard for fixed playground equipment and impact-absorbing playground surfacing was presented, with the aim of eliminating serious injuries resulting from equipment in play areas. The following year the standard previously in force in Sweden was superseded by this European standard (SS-EN 1176-1/7 and SS-EN 1177). In many municipalities there is uncertainty about what the new standard actually entails, and playgrounds and play equipment have been removed on the basis that they do not comply with it. To prevent uncertainty about rules and responsibilities inhibiting the development of good play environments for children, *we propose* that the National Board of Housing, Building and Planning and the Swedish Consumer Agency, in consultation with the Swedish Association of Local Authorities, should together inform and educate local authorities, housing corporations and others concerned about existing regulations on play areas and fixed play equipment.

Sport and exercise make a positive contribution to public health and should be encouraged, not least in view of the fact that inactivity is probably the biggest future threat to the health of the nation. Collated data relating numbers of injuries to the time devoted to sport and exercise are not available at present. More detailed data are needed on how much children and young people are exposed to specific sports, to get a better perspective on the scale of sports injuries. The number of children and young people actually injured when taking part in sport or exercise is more than 50,000 per year, and preventive action is necessary to reduce both the individual suffering involved and the cost to society.

The Commission's view is that more effective efforts need to be made to prevent serious and fatal sports injuries. *We propose* that methods of preventing sports injuries should be included in the training of physical education teachers. We believe that this issue should be given high priority within the sports movement, and that the Swedish Sports Confederation, together with the specialized sports federations, should, by means of education and information, create wider awareness of the incidence of sports injuries and how they can be prevented. *We propose* that some of the state appropriation for 'Support to sport' should be used for efforts to prevent acute sports injuries among children and young people.

In the light of several serious accidents in recent years at discos and music festivals, resulting in young people being injured and killed, the Child Safety Commission's terms of reference included the task of proposing ways of improving safety at musical events. This question has been examined in two recent studies by the Youth Advisory Committee and the Swedish Rescue Services Agency. The Commission notes that the problem of sudden-onset hearing damage, caused by high sound levels, is not addressed in these studies. While our own inquiry has been in progress, the National Board of Health and Welfare has studied the risk of damage to hearing due to high sound levels. In our report we describe the main findings of the studies mentioned, and stress our view of the importance of preventive action to ensure that children and young people do not develop tinnitus as a result of events involving high levels of sound. The Child Safety Commission endorses the measures recommended by the Rescue Services Agency in its report. *We propose* that, when decisions are taken to implement those recommendations, they should be supplemented with measures to reduce the injuries which children and young people can suffer as a result of high sound levels.

Chapter 13 Safety and development in physical planning

The position of children and young people in the context of physical planning is weak, and yet the design of residential, school and pre-school environments is of great importance to them. To ensure a stronger focus on children in planning, *we propose* that the word 'children' should be included in the purpose section of the

Planning and Building Act. The intention is to make it clear that the Act as a whole is to be interpreted from a children's point of view.

Under the Convention on the Rights of the Child, children have the right to express their views in all matters affecting them, and due weight is to be given to those views. They also have the right to receive and impart information, and to do so using the medium of their choice. Similarly, the Planning and Building Act gives children and young people the right to participate in the consultation processes for which it provides. However, experience shows that their voices are rarely heard in this context. *We therefore propose* an amendment to the Planning and Building Act, requiring local authorities to take active steps to ensure that children have the opportunity to participate, and that due weight is given to their views. This amendment is intended to promote a conscious effort by local authorities to come into contact and communicate with children.

In our view, county administrative boards have an important part to play in securing the involvement of children and young people in municipal planning. In their supervisory role under the Planning and Building Act, these boards should look in particular at how the knowledge and views of children and young people have been taken into account in local authorities' planning documents. To strengthen the expertise of county administrative boards on children's issues in the longer term, *we propose* an addition to their standing instructions, requiring them to take into account in their supervisory activities the needs, views and rights of children, in the light of the provisions and aims of the Children's Convention.

Child impact assessments are an important means of systematically elucidating how children and young people may be affected by different decisions. Such assessments should be based on research and empirical experience, as well as on the knowledge children themselves have contributed. In our opinion, a number of key factors determining the safety and development of children and young people are inadequately understood. *We therefore propose* that the future lead agency should be given the task of developing the knowledge base needed for child impact assessments in this field.

Architects, planners and local government officers often have to make difficult judgements in the context of physical planning. The standards and rules that used to provide guidance on the design of outdoor environments have been removed from the Planning and Building Act. To support work at the local level, *we propose* that the National Board of Housing, Building and Planning, in collaboration with researchers and relevant authorities, should be entrusted with the task of summarizing and communicating knowledge about how outdoor environments need to be designed in order to secure the right of children and young people to safe environments beneficial to their development. The elimination of detailed statutory regulation makes it necessary for the people who design such environments to possess knowledge in this area. Here, the relevant educational institutions have an important role to play in ensuring that their curricula and syllabuses correspond to the demands which students will face in their professional careers.

The concept of urban densification, or urban compaction, has gained a strong following among the architects and planners of today. The causes and effects of higher urban densities are complex, and opinions differ as to what they entail for children and young people. What is clear, though, is that green spaces in local neighbourhoods are disappearing, and that smaller and smaller areas are being set aside for children's and young people's play and recreation. It is important to monitor this trend, and *we therefore propose* that the National Board of Housing, Building and Planning, in collaboration with researchers and relevant authorities, should be given the task of collating up-to-date knowledge about what urban densification entails for children's and young people's access to safe environments which promote their development.

The national environmental quality objectives and the interim targets elaborated under each of them are important guidelines for community planning today. Consequently, we consider it important to formulate interim targets which result in a process of development that provides for the needs and rights of children and young people. *We therefore propose* that the Government should develop interim targets under the objective 'A Good Built Environment' which take account of the right of children and young people to safe environments conducive to their development.

Chapter 14 Suicide, suicide attempts and other self-inflicted injuries

Over the period 1980–2000, around 20 people under the age of 18 died each year as a result of suicide. Suicide is the second commonest cause of death in Sweden for girls aged 13–17, and the third commonest among boys in the same age group. Among children under 15, suicide is uncommon.

Between 1998 and 2000, 4 per cent of boys and 9 per cent of girls aged from 0 to 17 years received in-patient hospital care as a result of deliberate self-destructive behaviour.

Regarding acts of self-harm (cutting, scratching etc.) among children and young people, it is difficult to find reliable figures. A questionnaire survey showed that 9 per cent of respondents (under the age of 18) had at some time deliberately harmed themselves.

In our view, greater expertise on the part of school staff would improve the chances of the pupils concerned being seen and receiving help. *We therefore propose* that the National Board of Health and Welfare, in consultation with the National Agency for School Improvement, should be asked to draw up guidelines for schools on the elaboration of written plans to prevent suicide, suicide attempts and other self-inflicted injuries. We also consider that the mental and social ill health of children and young people should be given greater prominence in the work of the school health services. *We therefore propose* that, in the guidelines for school health service planning which it is elaborating, the Board of Health and Welfare should draw particular attention to mental and social ill health among children and young people.

We also propose that the National Board of Health and Welfare, in close collaboration with the National Institute of Public Health and the Swedish Federation of County Councils, should disseminate information on the commonest symptoms of mental ill health among children and young people to parents and other adults.

Preventing self-inflicted injuries in children and adolescents is a complex matter that requires the involvement of several different disciplines. *We therefore propose* that the assignment given by the Government to the National Board of Health and Welfare, in association with the National Police Board and the National Agency for School Improvement, to develop strategies for inter-agency collaboration for the benefit of vulnerable children, should

be broadened to include children and young people with suicidal or self-harming behaviour.

Chapter 15 Methods of achieving enhanced safety and development

To a significant extent, safety promotion efforts in Sweden have focused on building safety into the environments in which children and young people live their lives.

With regard to certain types of accidents, the scope to build in safety in this way is limited. Consequently, the emphasis of many injury prevention programmes has been on influencing behaviour, by means of either laws and regulations or information and education.

Experience makes it clear that consultation with children and young people should become a natural part of the work of many agencies and programmes. We often proceed from an adult view of the child, believing that we know what is best for children and young people. When we give them the opportunity to share their own experience and knowledge, a different picture of reality emerges, allowing efforts to be focused on the areas that genuinely make a difference to the everyday lives of the younger generation.

We can find good examples of local and other authorities involving children and young people in their work. Commonly, children are informed and consulted and their views form part of the input into the decisions taken. The Child Safety Commission emphasizes the need to maintain and further develop this approach. As the next step, the big challenge is to allow the views of children and young people to have a real impact on the decisions reached. Day care facilities and schools have an important part to play in promoting democracy in the local community, and several of the local projects which we present show how long-term collaboration with schools can be built up. It is also important to develop pupil democracy in schools. From experience we know that, when pupils are involved in a school's work environment programme, the result can be a school playground that offers challenges that are something out of the ordinary – without increasing the number of injuries. There is no lower age limit for involving children; rather, it is a matter of how they are involved and in what issues. Finally, it may be noted that a crucial factor in any dialogue between children and adults is mutual respect, which also means having the courage to respond to and question one another's views.

Författningsförslag

1 Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100)

Härigenom föreskrivs att det i 1 kap. skall införas en ny paragraf 2 a § av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 a §

Huvudmannen skall tillhandahålla en ändamålsenlig utemiljö, anpassad för elevernas olika förutsättningar och behov, som syftar till att främja barns lärande och utveckling.

2 Förslag till lag om ändring i arbetsmiljöförordningen (1977:1166)

Härigenom föreskrivs att 8 a § skall ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

En skyddskommitté bör sammanträda minst en gång var tredje månad.

Vid skyddskommitténs sammanträden bör även företrädare för företagshälsovården vara närvarande.

Två av de elevskyddsombud, som har utsetts enligt 6 kap. 17 § arbetsmiljölagen (1977:1160), får närvara och yttra sig vid skyddskommittésammanträden. Elevskyddsombuden inom varje skyddskommittéområde bestämmer vilken eller vilka som skall företräda dem vid sammanträdet.

Föreslagen lydelse

8 a §¹

En skyddskommitté bör sammanträda minst en gång var tredje månad.

Vid skyddskommitténs sammanträden bör även företrädare för företagshälsovården vara närvarande.

Två av de elevskyddsombud, som har utsetts enligt 6 kap. 17 § arbetsmiljölagen (1977:1160), får närvara och yttra sig, *rätt att lägga förslag och rätt att rösta* vid skyddskommittésammanträden, *i frågor som rör elevernas arbetsmiljö*. Elevskyddsombuden inom varje skyddskommittéområde bestämmer vilken eller vilka som skall företräda dem vid sammanträdet.

---

¹ Förordning 1991:678

3 Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10)

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 1 § och 5 kap. 20 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §²

Denna lag innehåller bestämmelser om planläggning av mark och vatten och om byggande.

Bestämmelserna syftar till att med beaktande av den enskilda människans frihet främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer.

Denna lag innehåller bestämmelser om planläggning av mark och vatten och om byggande.

Bestämmelserna syftar till att med beaktande av den enskilda människans frihet främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för *alla människor, såväl barn som kvinnor och män*, i dagens samhälle och för kommande generationer.

5 kap.

20 §³

När program utarbetas och när förslag till detaljplan upprättas, skall kommunen samråda med länsstyrelsen, lantmäterimyndigheten och kommuner som berörs av programmet eller förslaget. Sakägare och de bostadsrätts-havare, hyresgäster och boende som berörs av programmet eller förslaget samt de myndigheter, sammanslutningar och enskilda i övrigt som har ett väsentligt

När program utarbetas och när förslag till detaljplan upprättas, skall kommunen samråda med länsstyrelsen, lantmäterimyndigheten och kommuner som berörs av programmet eller förslaget. Sakägare och de bostadsrätts-havare, hyresgäster och boende som berörs av programmet eller förslaget samt de myndigheter, sammanslutningar och enskilda i övrigt som har ett väsentligt

² Senaste lydelse 1993:419.

³ Senaste lydelse 1995:1415.

intresse av programmet eller förslaget skall beredas tillfälle till samråd.

intresse av programmet eller förslaget skall beredas tillfälle till samråd.

Vid samrådet skall kommunen aktivt verka för att även barn ges möjlighet att delta och att deras åsikter tillmäts betydelse.
